

P. 11. 141

Nu se împru-
mută acasă.

Anul I No. 5-6-7

Iulie-August-Sept. 1933

P e t r o d a v a

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

7461

618

Revistă de prezentare și răspândire
a culturii în genere

TINERI POEȚI

N. CREVEDIA

Poezia românească de actualitate imediată prezintă multiforme aspecte, parcelându-se totodată pe clanuri și biserițuțe...

Junii poeți cari se gratuitează trîmbițîndu-și ipotetice merite și tălmîndu-se reciproc își trag sevele din soluri străine.

N'am întîlnit despre ei un eseu, cronică, recenzie sau simplă notiță, în cari să nu se trimită, direct și pozitivist, la Baudelaire, Mallarmé, Rimbaud, Valéry, Claudel, ș. a. m. d.

Cum însă „generația” se grupează și ea pe amicitie și vîrste, d-nii poeți au început să se și nege reciproc. Astfel cei dela „Discobolul” nu recunosc—deplin—decît trei: Simion Stolnicu, Virgil Gheorghiu și Geo Bogza, primul tern galimatias de Rimbaud-Mallarmé-Barbu-Bacovia; secundul baudelaireano-bacovian iar terțul nevropato-sexual, pur și simplu. (A și „decedat”...)

E notoriu, critica justă, neîncălușată de nici o coterie scribică, editorială sau redacțională, o deține singur d. Perpessicius, cari îi admite cu înțelegere pe toți, tinzînd să-i îndrumeze, în limitele posibilității, pe calea găsirei de sine. Ar fi reprobabil, dacă nu chiar ridicol, decî, să contest însemnătatea și meritul eforturilor pleadei tinere de-a da o notă majoră poeziei de azi, în străduințele ce, vag, observ că palpită sub condeiul lor înatru căutarea unei lire personale, însumi recunoscîndu-mă.

Mai reprobabilă însă trișarea cu atitudinea ideologică de a cere și admite numai *valori autentice* și-a nu le include barem de nu *studia* — e necesar studiul lor încă de pe acum, pentru a rămîne acut discutat procesul de formație al fiecăruia—acolo unde există.

Metoda, însușită, mi-ar pretinde eliminarea definitivă a tuturor poeziilor tineri, din cadrul înțelegerii artistice, afară de Radu Boureanu și N. Crevedia, fiind singurii despre cari — destin sau atribuții electiv — se poate spune că n'au decît sporadic și imprecis afinități dubioase cu alții.

„Gîndirea” consacîndu-l pe Crevedia a avut să întîmpine injoncțiunile puțin civilizate ale unora, tăcerea semnificativă a altora.

Un „cameleon” critic (?) s'a năpustit din coloanele „Romîniei literare” cu urlete și scrișnete—ele *bulibășești*—cu intenția perfidă de a se da la d-l Nichifor Crainic cum mai tirziu avea să se rățoiască la reclamagiul său benevol, poetul *Strigărilor lângă glesne* și al *Cinei de taină*, Camil Baltazar. (Bine i-a făcut; — prea se lasă ademenit sentimentalul C. B. de sirenele mistificatoare...)

A fost situat, Crevedia, în arghezism, deducție implicată de trivialitatea expresiei „(G. Călinescu) și „duratețea termenilor întrebuințați“ (Nichifor Crainic) definiții pasibile de suspiciune. Mai întâi rusticul, gen crevedian, n'ar putea admite decât un vocabul rudimentar, dur, necioplit, iar trivialitatea în expresie nu e original argheziacă, cum nu e cosmosul creație omenească; — pot exemplifica unele strigături și sudalme populare deadreptul pornografice.

În definitiv: *trivialitate a expresiei ?!*

Există. Și Crevedia nu va fi un Poet, în înțelesul complex al cuvântului, decât atunci când își va atenua irumptiile vulgare și-și va revizui materia primă din care-și toarnă piesele, prolixitatea de-acum dăundu-i inspirației de prim-ordin, subconștiente.

Dar autenticul cîntăreț al spiritului țărănesc prirs în vilttoarea burgului,—cari se cere azi tot mai insistent, cu teamă, nedeslipit de brazdă, între bulgări de țărână sub stele simbolice,— se vădea încă din cele publicate cu ani în urmă prin diverse reviste și foi.

Copilărie ¹⁾ poartă titlul una din poeziile de atunci, în cari printre evocări reminiscente reușește să redea cu simplitate un crîmpeiu de viață năivă. Inexpresiv, la persoana treia, evocă unele amănunte și încheie facil dar cu nespus de duios real:

„Și ce-i cu dinso oare ? : c'o văd acum plingînd,

Legată cu-o frînghie cu alți copii la rînd.

— Dar ce-au stricat măi nene ? 'lîntreb eu pe pîndar.

— I-am prins furînd dovecii și-acu-i duc la jandor.

Copilaria, leit motiv lirismului crevedian, revine în „Elegie” de-o factură mai expresivă acum :

Oh, cărțile noi

cu chipuri și eroi!

Dormiți frumos în penare

școlari desculți, anii mei din primare.

Pînă la apariția volumului de „Bulgări și stele”, pe cari am dori-o neîntîrziată, nu putem controla efectiv tangenta ce d. Crainic o trage cercului Crevedia: Walth Withman, cert e însă că apropierea ar fi posibilă ținînd seamă de atmosfera de vâste zenituri din „Strîinătăți” de ex. :

Dimineața m'am suit în marile Turn,

Doar, doar oi zări tricolorul la Castelul Peleş ori zăpada pe Caraiman,
Vream să văd tutunurile 'nflorite, Marea Neagră a porumburilor pe

[Bărăgan

Mănăstirea Curții de Argeș și fumul din țara mea ca Ulisse...

sau de sinceritatea sfruntată care-l determină să-și sfîrșească nostalgia cu ruga'n scîncet:

Trimiteți și fotografiile cailor.

Prin acelaș obiectiv însă nu mai puțin putea fi citat și Leon—Paul Fargue. Dragostea de locurile native, remorcarea copilăriei la senzațiile maturității și pe tema ei speculativul, (Moi je portais mon coeur trop lourd, ce coeur faible et présomptueux, comme un écolier qui court avec un pain plus grand que lui”) lirismul organic interpretat intelectual, sensibilitatea sentimentelor adînc conștiente, vorbesc pentru.

Originalitatea nudă, pură, a lui Crevedia apare însă acolo unde, liric, face să ne rămână senzația a nu-știu-ce ocult inedit românesc.

*Țara mea isprăvită'n chenare,
Plânsă, toamna croiește pinze,
Nucii, de caraulă, impart trunze
Galbene ca niște ordine de chemare.*

...sau cînd ne daruē un petec rupt din sufletul ruralului cu o noutate sinuoasă de expresie, în cari discursivul retoric se volatilizează în frondă :

*De furat nu ți-ar pune mîna taica să fure
Decît cîte un lemn de lucru din pădure ,
Dela oțu de stat
nu-i păcat.*

Și, firește, n'am terminat tot ce avem de spus despre acest „enfant prodigue” al poeziei romînești.
Poate nici n'am început...

Martie 1933

George Demetru Pan

RUGĂ

*Eu, Doamne, m'aș vrea laoparte de lume,
pe țărături de mare albită de spume,
în cântec de valuri, sub ceruri senine
departe de oameni, aproape de Tine.*

*Eu, Doamne, m'aș vrea de lume departe,
pe câmpuri întinse, pe câmpuri deșarte,
miros de pămînt și de flori să se'mbine
departe de oameni, aproape de Tine.*

*Eu, Doamne, m'aș vrea de lume departe,
pe vîrfuri de munte, pe vîrfuri deșarte,
valuri de nouri și neguri mă'ngroape
departe de oameni, de Tine aproape.*

Ioan Vespremie

Alegătorii și aleșii Județului Neamț în camera electivă a Moldovii – 1858

Articolele 2—12 din stipulațiile electorale anexate la Convenția încheiată în Paris (7—19 August 1858) între cele 7 mari puteri ale Europei cuprinde următoarele cu privire la principatele române.

Alegătorii sunt primari sau direcți. Este alegător primar în districte oricine va avea un venit fonciar de cel puțin 100 galbeni; este alegător direct, în districte, oricine va avea un venit de cel puțin 1000 galbeni, iar în orașe 6000. Alegătorii primari în districte numesc în fiecare ocol respectiv 3 alegători, care întruniți în capitala districtului vor alege câte un deputat de district. Alegătorii direcți în districte aleg câte 2 deputați de district, iar în orașe, alegătorii direcți aleg câte un deputat.

Pe temeiul acestei rândueli, în anul 1858, Județul Neamț avea un număr restrâns de alegători a căroră nume e cel din lista ce urmează.

Alegători Primari

Ocolul Piatra

1, Vornicul Iordache Darie, parte din Dărmănești. 2, Comisul Manoli Calino, a cincea parte din Corni. 3, Nobilul Nicu Calino, deasemenea. 4, Șatrariul Ion Lozonschi, parte din Ghigoești. 5, Căpitanul Aleco Asachi, Ce ățuia. 6, Căpitanul Ion Lozonschi, parte în Ghigoești.

Ocolul Bistrița

1, Vornicul Aleco Donici, Socea de Sus. 2, Vornicul Grigore Crupenschi, Vădurelele. 3, Spatarul Iordache Crupenschi, Bolceștii i Coheanța. 4, Spatarul Manolachi Crupenschi, Blăgeștii. 5, Spatarul Costachi Angonescu, Faurii de jos. 6, Dum-

nealui Aleru Ursachi, parte în Căndești. 7. Dumnealui Mihai Ciupercă, Mastacănul. 8. Medelnicul Grigore Ghiorghiu, Frunzenii. 9. Slugerul Ioan Xensu, Căndeștii. 10. Clucerul Ghiorghii Crivăf, Rădiul. 11. Șatrariul Const. Jipa. Balanu. 12. Spatarul Iorgu Dumitriu, Zvoreștii.

Ocolul Mijlocul

1, Aga Dimitrie Radu, parte din Uscați. 2, Căminarul Alecu Mătieș, Strineștii. 3, Căminarul Ioniță Ciornei, Homicenii. 4, Sardariul Petrachi Liciu, Obârșia-Negoești. 5, Stolnicul Const. Altu, parte din Strinești.

OCOLUL DE SUS

1, Colonel M. Cogălniceanu, proprietarul prisăcii din preajma fabricii de postav.

Alegătorii direcți din rezidența ținutală

1, Aga Vasile Zaharia, posesorul moșiei Bicz. 2, Spatarul Emanoil Filipescu, munții. 3, Banul Grigore Sucescu, posesorul moșiei Bistrița, parte din Pângărași și proprietar în Târgul Piatra. 4, Comisul Manolachi Albu, posesorul moșiei Turturești-Gura Văii și Troița și proprietar în Târg. 5, Postelnicul Alex. Catargiu, posesorul moșiei Girov și proprietar în Târgul Piatra. 6, Postelnicul Costică Șufu, asociat la posesia moșiei Podoleni. 7, Aga Gh. Mardarie, posesor moșiilor Calu-Iapa și Săvinești. 8, Aga Gh. Tulburi, posesor moșiei Buhuși și Costișa. 9, Șatrariul Iordache Ghiorghiu Matasariu, posesor moșiei Polobocu și proprietar în Târg. 10, Aga Dimitrie Ghiorghide, posesor moșiei Mărgineni și proprietar în Târg. 11, Căminarul Andronic Simionovici, posesorul moșiei Budeștii Ghicăi și Bărgăoani. 12, Căminarul Todirașcu Solomon, deasemenea. 13, Colonelul Mihail Cogălniceanu, proprietarul fabricii de postav. 14, Aga Grigore Cozadin posesorul moșiei Târgul Neamțul cu cetelalte. 15, Stolnicul Iordachi Nanu, posesor moșiei Grumăzești. 16, Paharnicul Ioan Grigoriu, posesor moșiei, Davident și Curechiști, cu proprietatea în Târg. 17, Comisul Neculai Belciu, posesor moșiei Târpești și Țolici. 18, Medelnicul Anton Ioan cu acareturi în Târgul Neamț. 19, Slugerul Chiriac Fasolă, asemenea. 20, Dumnealui Nică Drăghici, asemenea. 21, Vornicul Alecu Cantacuzino cu acareturi în Târgul Piatra. 22, Postelnicul Iancu

Eni, asemenea. 23, Aga Dimitrie Stan, asemenea. 24, Aga Xristodor Exarhu, asemenea. 25. Sardariul Petrachi Liciu, asemenea.

Alegătorii direcți în district

1, Prințul Mihail Sturza, moșia Hangu cu Cotunele. 2, Logofătul Petrachi Ruset Bălănescu, proprietar moșiilor Cărligi și Căciulești. 3, Logofătul Iancu Cantacuzino, propr. moșiei Hârtopul. 4, Vornicul Alecu Cantacuzino, propr. moșiei Șerbești. 5, Vornicul Costache Catargiu propr. moșiei Dobreni. 6, Postelnicul Alex. Catargiu, Negreștii. 7, Vornicul Iancu Cantacuzino Rașcani, propr. Podolenilor. 8, Maiorul Iorgu Ruset Roznovanu, propr. Roznovului și Ivăneștilor. 9, Postelnicul Mihail Jora, propr. Siliștea. 10, Vornicul Ioan Greceanul. propr. Buhușul. 11, Vornicul Alecu Crupenschi, proprietar Polobocul. 12, Postelnicul Iancu Eni, moșia Mastacăn. 13, Logofătul Ștefan Catargiu, propr. moșiei Negoeștii, Belceștii și Borșanii. 14, Vornicul Grigore Balș, propr. Bozieni și Ruginoasa. 15, Logofătul Răducanu Ruset, propr. Mărginenilor. 16, Aga Alex. Jora, propr. Hoiseștilor. 17, Aga Dascarachi Costachi Talpanu, Șerbeștii lui Talpă. 18, Aga Ioniță Botez, Țibucanii.

La alegerile din 14, 16, 17 și 16 Decembrie 1858, Județul Neamț a trimis în adunarea electivă a Moldovei, care la 28 Decembrie l'a ales Domn pe Alexandru Ion Cuza, pe următorii deputați: Grigore Balș, ministru de Finanțe în primul Guvern al lui Cuza Vodă; Ștefan Catargiu, candidat fa Domnie (propus de boeri); P. Roset Bălănescu, unul din cei 5 delegați să prezinte adunării deputaților din București, adresa adunării din Iași prin care se făcea cunoscut alegerea lui Cuza ca Domn. Al patrulea deputat de Neamț, în această primă adunare a Moldovei a fost Mihăiță Jora, și el bărbat influent și de mare autoritate în țară.

Preot C. Matasă

Tilc uir e

pentru V.

Soare numai bun de pus la rană,
iar din streșini plîns de bucurie...
Din împăturite leaturi vie
ochi albaștri—candizi pe corhană.

Sfîrîte destinderea cărunță —
pînă nu se 'mbucă 'ntru vecie...
Susul—fercheș cavaler—îmbie
tărnei binecuvîntată nuntă...

Must de nea—buiacă tinerete :
veșnic-însetata-de limanuri...
Domnul nesecatelor elanuri
scapără desfășurări mărețe...

Căscătura zilei acătării
umflă luminișul care-adie
jalea desghetaților din glie...
Cernerî de'nceput în jocul zării...

Marea taină și'n pustiu se'nchege!...
dar în patul afinat de pluguri?...
Pari—răchițele purced în muguri
odrăsliri de biblice toiege...

Neam de neam în lanț de 'ncurajare
cum că nesfîrșirea se cîștigă...
Primenirea—proaspătă verigă ;
haină pe măsură-fiecare...

Freamătă nemuritoarea vale,
codrul pe 'ncheiate, șesul—plinul!...
Nu se bate mreana cînd arinul
îi cu frunza cît un cincî parale?...

Innoirea sîngelui ferbinte
tăinuitul svîcnet și-l tot sbate...
Peste vad de curgeri ne'ncetate
se dureze noi așezăminte!...

...Nu gîndi pornirea să mi-o 'nvinui,
frate țarcuit în vagi abțineri!...
Sufletul plin-ochiu ca'n timpîi tineri
arde după vrednicîi la vinu-il..

Har. Mihailescu

PRIETENIE (?)

Îi spuneam simplu „Or” cu gândul la „Chariot d'or”. Era înalt, avea înfățișare de atlet roman și ochii adânci, de filosof grec. Nu-mi recunoștea nici o calitate fizică și nu întrebuița în convorbiri cuvântul „drag” sau „vis”. Eram convinși numai noi de asta și era deajuns. Vorbeam ore întregi atingând probleme deasupra înțelegerii noastre. Deopotrivă de vanitoși, aveam păreri bune unul de celălalt și mai cu seamă fiecare de el însuși. Preamăream prietenia socotindu-ne în numărul mic al celor ce știu s'o prețuiască. În fond nu ne legă alt nimic. Nimic! Prilej să ne arătăm puținele cunoștințe literare, săracele posibilități de a crea metafore. Literatură!

Intr'o zi mi-a spus că am multe cunoștințe—mai multe decât el. Nu era convins de asta. Nici eu! Mi-a povestit altădată pătania unui coleg ce s'a trezit într'o seară logodit. Se întorcea dintr'o excursie „între colegi” la Snagov și într'un moment de exuberanță copilăroasă și-a împovărat viitorul Nou prilej pentru „Or” să-și desfășoare verva oratorică acuzând ușurința de astăzi, -șubrezenie, și ridicând iubirea la rangul de deșertăciune a deșertăciunilor. La vârsta noastră mai cu seamă! Anii prețioși ai studiilor, ai cunoștințelor mereu înnoite, ai frumosului ce ne înconjoară și pe care nu l vedem, sunt astfel risipiți! Așa pierdem energiile și entuziasmul tineresc noi cei de astăzi, în idile fără rost cu efect deprimant. Eu îl aprobam, ipocrită, compătimitind pe semenele ce au pășit pe alt drum. Se acumulase în noi toată prudența secolelor. Exemplare de rasă! Eram plini de „noi”.

Venise pe nesimțite primăvara, gătită în potop de lăcrămioare și de vioarele și mă cuprinsese într'un decor de basm. Nu lipsea nici banca furișată după un tufiș de trandafiri, nici aleia de salcâmi, ce-și ningeau albul delicat și verdele unduitor al ierbii crude. Intr'un amurg potolit și aromat ne-a găsit solul inserării, împreună.

De-un colț de catifea sumbră sta atârnat un corn de aur ce ne îmbia—ironic—la tirade noi de pedantism infumurat. Eu așteptam ceva.

Aveam o rochie albă, spumoasă, de organdi și cu zulfii în negre căderi, proaspăt coafați! Semănam unei domnițe din alte vremi! Așa-mi spusese călugărițele franceze în mijlocul cărora mă găseam atunci. Așteptam să-mi spună și „Or“ lucrul acesta. Privea dus pe gânduri luna.. Așteptam bucurându-mă în mine de cele ce vor urma... Era vraja primăverii, era mirosul dulce de floare crudă pricina schimbării din mine? Nu știu! Dar îl bănuiam și pe el supus unei aceleiași transformări. De aceia, când mi-a vorbit a fost ca' o trezie chinuitor de dureroasă.

„Domnișoară colegă, tot urmăresc mersul lunii și caut să scot din negura uitării capitolul acela din astronomie, care”...

N'am mai auzit nimic.. Urmăream sborul săgetor al unui liliac, uitând de mine. M'a trezit brațul lui ce-mi cuprinse mijlocul fără de veste și o sărutare ce-mi-a depus-o pe mână... Ca și cum m'ar fi jicnit, m'am sculat brusc și isbucnind într'un râs fals, i-am spus cu seninul de totdeauna: „O colega, iți serios, nu-i demn de noi și de prietinia noastră!. . Noi cultii, trebuie să înăbușim animalul.. Știi, Freud..”

Îl persiflasem! Răsbunasem chestiunea lumii din astronomie.. N'a mai rostit un cuvânt. M'a privit lung, dureros,—a fost singura lui privire francă—și a plecat... Pe mine m'a cuprins o silă mare de el, de prietinie... și de mine.. O! mai ales de mine!

Nu ne-am mai vorbit nici odată. Ne ocolim și astăzi ca doi dușmani și mă întreb câte-odată: „de ce?”

Mal 1933

Miorica N. Rențea

CEAHLAUL

— Păzește-ți regina, Codrile...

— Mai las'o, Popescule!...

— Șah-mat!...

— Nu ai noroc la „mat“...

— Și totuș: șah-mat!...

— M'ai bătut fir'ai al ciorilor...

— Toate ca toate, dar ce facem mâine?

— Eu vă propun o excursie de două zile, pornind dela Borca, pe valea Bistriței, cu pluta, până la Răpciune, unde să ne aștepte două do-care, și de aci spre Durău—Ceahlău, o noapte la Cabană, ca să vedem în zorii zilei răsăritul soarelui.

Prozaic mai ești măi Ioane! Ne-ai putea spune acelaș lucru în termeni lirici cari să ne încânte, să ne predispună la drum...

Cui îi place, m'ascultă așa cum vorbesc, cui nu, „domage en champignons“, vorba lui „Nea Iancu“...

Cine merge să se hotărăscă deacumă, ca să știm cu toții cum trebuie să ne preparăm de drum. Eu vă voi fi conducător ca unul care am mai bătut de zeci de ori drumul ăsta. Fiecare să fie costumat bine, cu haine potrivite pe corp, și în picioare cu bocanci.

Doamnele, la fel, cu ghete cu tocuri joase și, dacă se poate, cu pantaloni, cum fac toate turistele adevărate.

Și ne înscriem în ziua de 5 August: *subsemnatul*, prietenul *Nicolae Codru*, medic, brunet și voinic cu tânăra lui soție *Dora*, o blondă încântătoare, amândoi drumeți buni, *Dinu Dumbravă*, director de școală, tot brunet, puțin mai mult, cu nevastă-sa *Nora*, și talentatul învățător holtei-prietenul meu intim - *Anghel Novac*, bun cântăreț din gură și din strună.

De cu seară angajăm cu toții o plută, ancorată în schela Râpa Borcei iar ca plutaș pe cel mai voinic și mai meșter din părțile acelea *Dumitru Gondur* având ca dălcăușă pe fata lui, *Cătălina*, godonaeă mândră de

la munte, cu ochii tuciurii și strălucitori ca două stele care concentra-
seră toate ispitele, toate tainele nopților de vară. Sânul în pâng. năval-
nic, acoperit de o iie subțirică, împodobită cu alțițe și bibiluri, arăta pie-
tros cum numai țărancele îl au...

Pe pluta mare compusă din două căpătăie, am făcut un pod de scân-
duri, bun, bănci și o masă. Cetină multă de brad împodobește construcția
provizorie.

Vom lua cu noi și doi pădurari tineri: *Gheorghe Frunză și Mircea
Paltin*, ca să mai ducă la cei ce vor rămânea pe urmă, ca pseudo-invalizi
de drumeție, târhatul.

6 August, ora 4 dimineața, plecarea. Toată lumea prezentă pe plută.
Un „ura” formidabil și apoi un „Doamne ajută” românesc. Plutașul cărm-
maciu și Cătălina, dălcăușa, și-au făcut cruce, și-au scuipat în mâini și
au pus mâinile pe cârmă.

Pornirăm plini de voie bună. Soarele își trimetea spre noi primele
raze de lumină. Un vânt „cald-rece” venit din față, ne sta împotrivă.

Anghel, în vervă, începe să îngâne murmurul cadențat al apei cu cân-
tecul potrăvit clipei; Nora îl acompania în surdina, iar ceilalți cu gândul:

„Plânge Bistrița în vale....

„De ce oare-o fi plângând ?

„Toate plâng în a mea cale,

„Toate plâng, Toate plâng !

„Numai tu, nu plângi, iubito.

„Ești cu sufletu'mpăcat,

„Inima care-ai zdrobit-o,

„Te-a iertat, te-a iertat !...”

Și ochii de drac împelițat cătau mai mult la Cătălina, care se înmlă-
dia de zor, pe cârma din urmă a plutei.

— Bravo !... Ura !... Bravo !...

Lăsăm în urmă Gura Borcei, Gura Sabasei, Satul Socii, Gura Păr.
Stejaru, Gura Farcașei, până ajungem în cotul Vadului Rău, pe unde cu
foarte multă greutate ne-a putut trece vrednicul nostru cărmaciu și mult
frumoasa lui dălcăușă, care se opintea de zor să ție direcția cea bună plu-
tei și totuși buzarul a ajuns puțin căsoaia din mijlocul podului, stropind
lumea simandicoasă cu câțiva stropi de apă, cari au făcut pe tinerele dru-
mețe să țipe cu glas ascuțit și să sperie puțin pe cei ce le însoțeau.

Pluta alunecă la vale, străbătând satele Popești, Frumosul, Dreptul,
Săvinești. Intrăm în centrul Comunei Galu, iar mai la vale trecem pe sub
podul dela Zahorna, la Piatra Teiului, pe sub podul tot de lemn din drep-
tul Părăului Largu, pe albia căruia se află șoseaua Largului—Petru-Vodă
—Mihăeți—Pipirig—Tg.-Neamț. Mai în jos de Piatra-Teiului auzim glăs-

ciorul Đotei: „Uite Ceahlăul!“ se vede bine partea [de sus cu Panaghia și Turnul. Mai încolo e rândul lui Anghel să strige: „uite și Gura Bistricioarei, încă un kilometru și jumătate și ajungem la Răpciune.

Dealungul întregului parcurs pe Bistrița, dela Râpa Borcei la Răpciune—26 kilometri—amândouă malurile ei, aproape în întregime, excep-tând vetrele satelor, sunt cuprinse de munți împăduriți cu rășinoase în amestec cu multe foioase, ca : fag, puțin paltin, ulm, carpin, plop—și sunt și multe ostroave împădurite cu cătină, arini și răchiți.

Cursul Bistriței este o continuă serpentină uriașă dela obârșie și până unde se varsă în Siret.

* * *

Cele două docare ne așteptau cu vizitii lor în dreptul hotelului „Ceahlău“. Răcoarea plăcută a dimineții, unită cu ușorul vânt protivnic și cu legănarea continuă a plutei pe apa care trecea de multe ori peste nahlapi, ne-a obosit puțin, dar ne-a predispus să ne continuăm cu și mai mult avânt drumul.

Pornim deci, în strigăte de „ura“, înghesuți în cele două docare. La Ceasurile nouă suntem la Durău.

În ziua aceea de 6 August „Schimbarea la față“ fiind hramul bise-ricii toate împrejurimile schitului sunt de-o curățenie exemplară, mănăs-tirea, arhondaritul, chiliile toate sunt *oglindă*. Starețul, vestitarhiman-drit Teofan, ne-a arătat toate frumusețile mănăstirii, covoare cu motive românești și alte cusături făcute de lumea credincioasă. Lângă schit este și casa fostului om politic și scriitor Gheorghe Panu, care-și petrecea verile în liniștea acestui schit patriarhal, în mijlocul pomilor cu flori mi-rositoare și în preajma codrilor ozonificatori ai aerului prin brazii, mol-ifiți și laricii lor. Părăiașul schitului trece prin dreptul casei lui, și mai în sus, pe el, nu departe, să găsește cascada „*Duruitoarea*“. demnă de văzut și de cei mai puțin iubitori de minuni naturale Această „durui-toare“ a dat și numele Durăului.

Ora 10^{1/2}. Încântați de cele ce-am văzut până acum, o pornim în-cetișor pe poteca din stânga schitului, care traversează poene frumoa-se și începem urcușul, știind fiecare că economisirea îndoeste forțefizice. O sfortare prea bruscă dela început își amorțește genunchii pentru toată ziua. „*Un ritm potolit al mersului te duce departe, pe nesimțite și-ți dă puțința să grăbești pasul oricând vei vroi, chiar la sfârșitul unui drum cât de lung. Triumful drumețului cuminte e să se întoarcă cu toate încheietu-rile „unse“ iar nu înșepenit*“— (Bucura Dumbravă).

Nu vorbim la urcuș. Când vrem să ne împărtășim impresiile ime-diate, stăm locului frumușel și ni-le spunem privind minunile naturii în toate părțile.

Poenile cu fânațe, necosite în întregime, sunt pline cu flori de toate culorile curcubeului. O capo-d'operă a naturii este fiecare floare în felul

ei. Pe locurile mai umede se vede miosotitul—nu mă uita—cu floricelele lui albastre ca azurul cerului — piciorul cucușului cu floarea gălbuie — bulbocul (formă de bujor mic, portocaliu)—podbalul cu frunza mare—diferite orhidee de diferite culori—brusturii—coada vacii—isma—(minta)—margarete galbene—ferigi—laptele cucului și multe altele. Pe locurile mai uscate cresc și să văd acum: margaretele albe—sânzienele — diferite feluri de graminee, leguminoasele, lucerna și frifoiul cu floarea albă și roșie, sipica tiliachie, cărămizie, roșcată și albăstrie—susaiul—Traista ciobanului—sovârf—săcarică—(chimion)—patlagină—gura leului — barba caprei—senzitive—dumbravnic—coada șoricelului—pojarnița—urzica moartă, albă și roșie, *câteva fire de rapiță sălbatecă, cu floarea galbenă, câte-un fir de cicoare albastră și scânteiuțele roșii formează mândrul nostru tricolor*. Pe marginea luncilor se găsesc urzicele, măsălarita, mătrăguna, scaeții, pelinul cel amar și altele. Prin goluri se găsesc zburătoare și stiri-goaie, cu florile ca mărgăritarele.

Nomenclatura latină a florilor, noi pădurarii și doctorii, o cunoaștem dar Dorele, Norele și Apostolii nu cunosc decât terminologia populară, care are marea dezavantaj că diferă dela o localitate la alta. Cea arătată de noi, excursioniștii, este cea moldovenească.

O luarăm încet pe poteca care străbate deacuma înainte prin pădurea de foioase, majoritatea fag (*Fagus sylvatica* L) în foarte mic amestec și sporadic, cu ulm (*Ulmus montana* L) paltin [*Acer pseudoplatanus* L], frosin (*Fraxinus excelsior* L), plop (*Populus tremula* L), pluta (*Populus alba* L) Carpin (*Carpinus betulus* L).

Prin mici luminișuri străbat razele soarelui, vântul care bate aproape întotdeauna pe aici, mișcă frunzele, crengile și arborii formând vuetul specific al pădurii, care ne urmărește tot drumul. Pe pârânt, în umbra continuă a arborilor se văd frunzele uscate de ani ale foioaselor formând prin descompunerea lor o îngrășămintă bună și folositoare vieții vegetale. Această pătură este străbătută aproape pretutindeni de trifoiul căpresc (măcrișul caprei) care stinge setea celor însetați de umblet, când n'au apă la îndemână, și rar se vede arbustul tibichin, Tilipchin, mic în trunchi, cu crengi scurte și cu frunzele lunguețe, care, primăvara, înflorește cel mai de vreme cu flori ca cele de liliac și frumos mirositoare, din care cauza i se zice de către popor și liliac de murte (*Daphne mezereum* L.) și (*Daphne Alpina* L.).

Fără să băgăm de seama vedea cum se schimbă câte puțin compoziția arboretului prin care trecem, adăguându-se pe lângă foioasele amintite și bradul alb după coajă, (*Abies pectinata* L.) tot sporadic și cu mult mai mult molift, brad roșu după coajă (*Picea excelsa* Lam.)

Flăcăi și fete se sbenguiau pe drum, sburdând de tinerețe. Cântau jucau, nu le mai tăcea gura, deși uni găfăiau destul din cauza urcușului.

Drăcoaița de Dora nu-i lăsa în pace deloc; la toți le spunea câte-o glumă potrivită. Uneia ofilită îi spuse: „Dorule ardă-te focul, că m'ai gălbenit ca socul; dorule, ardă-te para, că m'ai gălbenit ca ceara”.

Unora care mergeau strâns la braț: *Dulci-s, Doamne dragostele, când le cântă păsările; dulce-i dragostea și bună, dacă și'n codrii răsună*”.

Altoră, care mergeau: el în urma ei: *Cine strică dragostile, mănecii grăul păsările; să n'aibe pâne pe masă și nici sănătate în oase!*”

La ora 12 fix am ajuns la fântâna Măcărescului, altitudinea 1210 metri și loc bun de popas, de masă, de petrecere și de odihnă. !Ne-am hotărât deci să luăm un dejun frugal aici. Tinerele și veselele femeiuști sunt de-o activitate febrilă. Două pături mari au fost întinse de Braniște în cel mai bun loc, trei sticle cu vin înfundat și două cu borcut proaspăt de Borca au fost puse la răcoare, în apa cea rece a fântânei curgătoare și apoi țin'te nene....

(va urma)

Ioan Ciupală

Două sonete

Via Domnului

Plinit-ai, Doamne, semnele Scripturii

Păzindu-le cu sabie de pară;

Pe arșiță cu fiere Te-adăpară

Și ai aflat amărăciunea urii...

Infirmii luară patul și umblară

Cătând la cer unde nu sapă fūrii

Strigând pe cruce, se crăpară mūrrii

Și s'a cernit lumina'n doliu-afară...

Purtând minunea, ai umblat pe ape,

Și-a mării orgă te-a cântat divin

Precum ai fi pășit pe mii de clape...

...Dar... când ai tescuit din apă, vin,

In... *vie* nimeni n'a mai stat să săpe

Și-ai recoltat pe frunte primul *spin*...

Litanie lichidă

Ecou sonor de monotonă sfadă,

Continuă ca versul fără stanțe,

S'o cânte simbolistii în romanțe,

De-o lună ploaia stăruie'n ogradă...

Cu țina ancestrale alianțe,

Mă'mbie să transcriu cu vârî de spadă

Pe drum, pe portative de obadă,

Pe note noi, o viață de speranțe...

Chimera, melomană siluetă,

Evoluează'n negură domol

Când vine'n deal un preot de-operetă

Și-mi zic: semn rău! — pe când funebrul sol

Pe sloată, cu psaltirea'n servietă,

Iși poartă crucea și privește'n gol...

Vasile Dorneanu

Preludiul dragostei cu Agurița lui Nică Bistriceanu.

Fragment din romanul „Femeile adolescenței mele“
care s'ar putea să apară'odată...

Cum alerg singur în noapte mi-aud numai bătăile inimei agitate în piept. Umbrele copacilor flancați delungul șoselei mă'nfioară în pîlpîielile lor funerare, fără să-mi provoace teamă. Dealtfel dacă mi-ar fi absentat curajul nu porneam la drum dar simt că de n'aș fugi frica ar face să danseze și'n mine umbre fantastice. Nu caut explicație acum fenomenelor mărunte, cugetul mi-e înainte, înainte...

În urmă luminile orașului: semnalizări ce par că mă reclamă întoarcere!. Mă hotărâsc spontan să nu mai privesc deloc îndărăt, cașicum mare nenorocire m'ar aștepta de-aș face-o. Mă asemăn eroului de basm care în goană după un ideal nu i-e permis să-și arunce privirea înapoi orice s'ar întâmpla, ca să nu se transforme în stană de piatră. E ciudat cită putere îmi dă un „mit“ șubred și nefiresc ca acesta; — suporturile mele interioare pot fi așa dar și mici mediocrități, nici atât: nimicuri, iluzii....

Pină'n sat la M-rea Bistriței mai e de mers. Iasă trebuie, *trebuie* să mă duc. Regret că n'am făcut-o de cu ziuă, dar... parcă mai multă poezie în hotărîrea mea tardivă. Ia'la ciripit o pasăre sau a fost șgomot provocat de un om? Am știință că's meleaguri bintuite de hoți acestea; oricum de asta să n'am grijă: cum nici un ban nu-mi încurcă buzunarele ce-or să-mi iea? Hainele, ceasornicul ce-l am în dar dela Mutzi? N'au decit. Va găsi dînsa ceva de îmbrăcare să-mi dea, ba asta m'ar opri și mai multe zile pe acolo...

M'am lepădat deci de orice sentiment materialist pentru realizarea dorinței ce mă poartă înainte. În alte împrejurări sunt altul, cu totul altul....

Dar ce-o fi făcînd dînsa acum? Doarme? Doarme desigur! la țară oamenii se culcă de-cu-vreme. Sau hanul are clienți? Notarul, învățătorul, sanitarul, Șeful de Post? Mă cunosc toți, stima de care mă bucur în fața lor ca *gazetar* trebuie să-mi dea întietate; vor ghici imediat ce mă aduce pe-acolo. Îmi fac astfel mijloc de parvenire la țel prin exploatarea titlului vagei profesiuni ce mi-o dă colaborația la n gazetă de provincie Foarte bine George Demetru Pan, foarte bine imizic, în viață ca să isbutești mai ușor se cere și o doză frumușică de tupeu, să știi să tragi.

profit și — cu o vorbă populară — din piatră seacă, ignorând dictomele conștiinței, indigestie cerebrală...

Agurița, Agurița, în ea crește nebănuită de nimeni quintesența femeii romince, trup și suflet, Cînd am grămădit-o eri în dosul tejghelei vechi a enunțat un strigăt mic, poate scîncet... Nu era nimeni în han, dar putea intra din moment în moment. Mi-a dat gura întregă, pierdută cu tot belșugul cărnurilor pietroase în brațele mele tinere, firave. Deși lucid perfect, am încercat un gest cit se poate de vulgar, anume: mi-am penetrat mina sub fusta neagră în pliseuri, să-i mîngîi trupul pe pielea ce-o bănuiam aspră, să-i dau dovadă, credeam, de experiența, de sigurnața mea masculă.

S'a oșus, s'a scuturat nervoasă și m-a respins.

„Copil obraznicuț! Îmi mai ești...” — atît mi-a spus, ușor îmbufnată — de minune o prindea grimasa îmbufnării — și și-a căutat de treabă într'aiurea.

Imediat m'au cuprins remușcări, nu mă recunoșteam, animal, brută, ce sunt să procedez atît de josnic, ca cea de-pe-urmă pușlama?

Niciodată n'am avut verdicte mai severe asupra mea însumi. Pleacă îmi porunceam, te-ai îndobitocit de-o bucată de vreme, te-ai isterizat, cînd vezi o femeie — atributată cu un calificativ de argot suburbic: *bine*, te rătăcești în stingăcii și gafe. Asupra unei înculte gestul tău, pe lingă stînjenele împărțășite de ambele părți, lasă impresie urită, situîndu-te prea direct la un nivel cu dînsa. Cînd a revenit, rușinat i-am pus mina pe umăr: „Liță Agurița iartă-mă, mă ierți?”. Aridicat din umeri indiferență, total indiferență. Întreg edificiul clădit din sentințele filtrate anterior prin minte s'a surpat la indiferența ei.

...Ce naiv să așez criterii morale față de o ființă rudimentară. Așa trebuie procedat cu toate de felul ei, dintru'nceput fără rezerve. (Totdeauna m'au chinuit și mă mai chinuesc și acum slăbiciunile, incertitudinile față de mine: spirit și bestie). Cum voiu ajunge voiu fi și mai îndrăzneț, cinic, asta le place și lor, tuturor femeilor, am observat-o și păcat că nu i-am atribuit importanța cuvenită mai dedemult.

Tot ce ești nevoit să cerșești, cu tergiversări în prologul ceremonialei carnică te excită ce-i drept, dacă îți se refuză fără limite rămii întristat, sterp, ca după o ședință de onanie dar chiar de-ți cedează pînă'n sfîrșit, satisfacția abstractă de a-ți fi cedat o diminuează pe cea materială a posesiunii, te domină, îți scade apetitul...

Ce iei cu sila însă îți dă oricînd sentimentul violului, al bătăii, al crimei, triumfează bestia—și actul sexual face parte prin excelență din rada bestialităților—chiar ea, femela, supusă, înfrîntă, are neasemuită plăcere de tine sălbatec pînă la sfîșieri, la demență; prilejuindu-i clipe de feroce beatitudine simțuală...

Îmi amintesc de cuvintele Irènei Höllm, superbă dintre dantelele patului *conjugal* pingărit,—pat „conjugal” nelegitim deoarece trăește doar în concubinaj cu B.—în urma luptei ce-o dădusem cu ea, după care exasperat de rezistența-i batjocoritoare o pălmuisem în neștire, supunîndu-mi-o astfel. (a trebuit să înserez scena aproape identic în volumul I din „Dezaxare” ca pentru a mă ușura de-o povară, pînă'utr'atît începuse să mă domine). „Dacă nu te-ai fi purtat astfel sigur că nu ți-aș fi acceptat împărțășirea trupească și clipele acestea dintăi în cari ne-am cunoscut

mai îndeaproape—nu puteam să le mai întâlnim ori decite ori am mai fi venit în contact și am fi rămas poate fiecare jenați sufletește că n'am detestat glasurile lăuntrice, să procedăm cum cerea singele. Tu ai fost acela care ai avut energia să te descătuși din strunirea delicatității de către acel „glas lăuntric”, loviturile m'au adus doar la o capitulare preexistentă, cari trebuia îmboldită numai fiindcă te voiam dar era o pornire din subconștient să te înfrunt; o pornire stupida în definitiv asupra căreia insistențele tale și lupta dintre noi nu-mi da răgaz să raționez: imi părea prea copil... „Acum îmi pari și mai caraghios, figurind în amant alături de mine, epuizat, ostenit, însă vom fi totdeauna prieteni, totdeauna...”

Și îmbrățișarea în cari m'a adunat odată cu ultimile cuvinte m'a convins de facultățile mele de seducție... Cari?! Trebuie să existe de vreme ce mă place Irène, prizărit cum sînt și comun. (Cari sunt acele facultăți Irène, o să te rog să mi-le spui la prima ocazie. Orcum tu ești aceea ce mi a infiltrat o bună parte de încredere în mine—hărbat. Cînd merg pe stradă, în oraș, nu privesc la nici o femeie decît fugar, inexpressiv, și las repede ochii în pămînt mimînd indiferență. Sunt sigur că multor—poate tuturor—le apar ridicol: nu-mi pasă, imi spun orgolios: „Las' să se uite ele la mine,—femei ca Irène, ca Leda, chiar ca prostituata Mutzi, nu's de comparat cu multe). Și totuși...

Și totuși iată-mă „per pedes apostolorum”, gîfîind de trudă și emoție pe ur drum de țară, spre o țarancă, o hanșită cari ar putea aduce pe Anuca și lui Sadoveanu, cunoscută de mine doar din auzite.. (Bah Sadoveanu și tot *semănătorismul* lor..)

Mă frapează ușurința cu cari rețin unele amănunte în legătură cu sexualitatea, mai lesne decît un amănunt „oarecare” de altă natură. Tot ce e banal, tern, nesemnificativ, imi scapă, firesc, observației. Cu cît sunt mai învecinat unui fapt, chiar inclus în cercul lui, pot trece pe lingă el ani de-a rândul fără să l iau în seamă și dintr'odată, întîmplător, să primească în ochii mei o semnificație prodigioasă, să mi fure preocupările toate.

De pildă știu de-o plantă că-i verde, umedă, poroasă, o întilnesc pretutîndeni, îi cunosc superficial conformația din manualele de Naturale și într'o bună-zi o putere obscură mă îndeamnă să i cercetez existența mai cu interes. Nu eșit. La mine toate nimicurile pot să-și aibă viața lor, drama lor, sbuciumul și resemnările lor, mai ales plantele și florile.

M'am împărtășit de-o inefabilă mulțumire în ziua cînd, rătăcind pe cîmp, am putut spiona în toate fazele ei fecundarea unei flori de către un fluture. Am iubit întotdeauna florile, cred, cu înțelegerea cu care s'a apropiat, să zic, un Maeterlinck de ele. [Nu sunt nemodest, vreau să fiu sincer]. Ei bine, osebire între fiorul suprem la femeii și cel al floriilor nu există. Petalele s'au desfoleiat într'o sincopă de plăcere nețărmurită, amintindu-mi de ochii dilatîndu-se pînă la alb ai femeiei în clipa sinonimă...

Seara am lăsat înadins lumina aprinsă în timpul îmbrățișării Irènei ca să-i urmăresc mai bine fluxul mării pupilelor. Mirajul m'a lăsat fără cuvînt, posibil fiindu-mi să mă întreb numai ce afinitate ocultă există între floare și femeie, viața și prezența și toate celelalte amănunte fiindu-le asemeni.

Am renunțat, recunoscînd că mi-ar necesita îndelungi studii în această latură fără să am certitudinea valabilității rezultatului; ar fi să adaug doar o nouă verigă la lanțul neliniștei metafizice existente.

Pînă una alta am acordat fiecăreia din prietenele mele indentificarea cu o floare. Irenne cea mai inteligentă și mai apropiată mie din ele, e o *Floarea Reginei* (aluziv s'ar preta denumirea asta și la vîrstnicia Irennei, păstrîndu se însă mereu fragedă ca și rarissima podoabă a Ceahlăului și a Caraimanului) apoi vibrînda Mutzi o *Narcisa*; Scherry o ardeiată *Garoafă*; Denisa o *Lalea neagră*; mignona văduvioară Leda Graur o *Campanela carpatica*, după silueta ei minunată și ochii incercănași în violacee suspecte totdeauna (numai noi doi cunoaștem, Leda, cauza) și naiva Luana, abia cunoscută, o *Lăcramiocra* și Cella, în nevinovăția ei, ea vinovată între vinovate, o *Lămiuța*. Mai rămîne Agurița, — Agurițo, cite flori neculese mai ascunzi încă în tine., — hai să zicem Agurița o uriașă *Mimoza* și am complectat „sera”.

Prea bine. Astfel trăind cu imaginea lor flori, mai cu ușurință și fără să am impresia că rănesc cumva susceptibilități pot să mă împart întregului buchet.

Pentru cite din ele nutresc oare cite ceva sufletește?!...

Voiu medita miine, poimine, acuma n'am timp, observ că-s distrat. Mă apropiu, mă apropiu, de aici dela cotitură mai sunt doar ca la vreo doi kilometri, cale de străbătut în maximum douăzeci de minute.

Agurițo, Agurițo ce de ascensiuni spre raiuri de voluptăți neașteaptă? Dar desiluzii? Desiluzii?!... Dar ce știi tu de desiluzii? La tine toate trec cum apa Bistriței trece. Vrei să spui că pietrele rămân? Pietrele-sla lund Agurițo, suprafața tot frumoasă, cristalină-i; eu câte pietre nu port în suflet adunate pria timp, totuși acum nu exiști decît tu, carnea ta...

Nu pot vedea cit e ceasul. Asta mă enervează, să am ceas la mine și să nu pot ști ora precisă. N'am luat barem o lanternă electrică; prin sat trebuie că sunt ciini. Imi vine chef de glumă: *nu mă teru de femei și-o sa mă tem de ciini?* (Autor al diverselor „Fecioare de optsprezece caracte” sau „Centuri de castitate” literatura ta o recuz, dar de amprentele unora din lecturi nu mă pot dispensa nicicînd).

O scăpărătură de amnar departe, în beznă. Are să plouă. Mise pare că și'nceput să picure. M'a țintat pe nas. Numai de nu mi-ar șterge pudra; — vreau să fiu drăguț chiar și pentru Agurița care e o simplă și o naivă rurală. Cu cit îi voi fi mai plăcut cu atît flacăra eroticului o aprind în ea mai vie, mai țipătoare.

Ce mi-a venit de am liberat un chiot de nuntaș beat?

S'a îmbătat tinereța în mine de aromele ce se înalță din fânețe, din păduri și prevăzînd fericirile ce mă așteaptă curînd, curînd...

Mignon

Cântecul plecărilor...

(T i r a d ă)

Alel

*Plecările... romanțe cu triste melodii...
Plecările din porturi pe mările pustii,...
Plecările din gări — cu furnicar de lume —
Plecările cu plânset... cu sgomot și cu glume.
Plecările senine în nopțile cu lună...
In ciripit de fete, în răs și voe bună;
Plecările făcute în toamnele târzii...
In lacrimi: sentimentul — că pleci și nu mai vii..
Plecările la școală, plecările pe ploaie
Când straniu cântă apa și-s groaznice noroaie..
Plecările de-amanți ce spun că au să vie
Și tu îi rogi în lacrimi ca pân'atunci să scrie..
Plecările iubitei în inserări albastre
Când blând suride luna prin miile de astre...
Și încadrată'n raze ea pare mult mai tristă
Pe când tu fluturi galeș... un zâmbet... și-o batistă..*

*Plecările cu triste melodieri — romanțe,
ce mult le cântă omul pe lire vagi — și'n stanțe,
mânând pe calea vieții înspre mormânt orcum..
Plecările, plecările au toate — un unic drum..*

Nicu Nohai

Clopotarul

(F r a g m e n t)

Ilie, întins dinaintea bordeiului mărunț ca o mogâldeață de fân mucegăit, sforăe fără grijă.

Ilie e clopotarul satului și nu are treabă decât sărbătoarea ori atunci când norii se bolovănesc negri în câte o parte a cerului, prevestind cumpeni grele cu piatră și furtună. Atunci trebuie să tragă clopotele.

Acum vremea e bună, oamenii asudă pe câmp zorind după treburi, în sat nici un mort: poate sforăi în pace.

Și razele fierbinți ale soarelui îl frământă nemilostiv. Depe fața buhavă ca un bostan putred și depe pieptul păros, desjolit, sudoarea mustește îmbelșugat ca dintr'un burete plin de apă. Căciula, slinoasă și ruptă, doarme și ea la un pas de capul ciufulit al stăpânului, ca un câine credincios.

La o vreme, bucata de carne, de păr și de rufe, se mișcă gemând înăbușit. Se scoală și își șterge apăsător, cu mâneca ruptă a cămășii și roaele de sudoare ce i se preling calde pe fața veștedă, Bâjbăe apoi cu amândouă mâinile prin țărâna fierbinte, găsește căciula și fără să se mai uite la ea și-o trânteste așa plină de pae și țărână, pe ceafa asudată.

Cu ochii încă prinși de somn și amețit de dogoarea soarelui, se învârtește de câteva ori, ca un om beat, prin bătătura pustie de dinaintea bordeiului.

Strânge apoi pleoapele cât îi este cu putință și punându-și mâna strașină la ochi, se uită la soare.

Până în seară mai e vreme îndelungată.

Soarele deabea a pășit de răscrucea cerului, cumpănindu-se pe povârnișul apusului. Clopotarul scoate desnădăjduit căciula și se scărpină cu ciudă în cap, neștiind ce să mai facă până în seară. Apoi deodată deschide larg gura, ducând buza de sus până aproape de vârful nasului, lăsând să se vadă șiragul ne-

regulat al dinților. ca niște sîmburi gălbui, înfipti rar și sucit în gingiile roșii.

Sub fruntea îngustă pâlpaie slab o crâmpoe de gând

— Mă duc la scaldat, mormăe mulțumit, mestecîndu-și în dinți vorbele, cum ar fi mestecat un dărăb de mămăligă...

Pornî domol pe ulița pustie, tîrîndu-și greoi picioarele prin țărâna fierbinte. Așa cum mergea aplecat de spate, ai fi zis că Ilie clocește în căpățâna lui stufoasă pusderie de gânduri. Dar nu gîndea nimic. Simțea numai cum îl incinge căldura ca un brâu înfășurat strâns din creștet pînă în tălpi. Pe dinaintea ochilor îi juca aerul înfierbîntat ca un roi de musculițe transparente și în urechi i se infunda, tot mai apăsătoare, liniștea. Când ridică ochii, era la marginea satului. De pe coastă se vedea în vale panglica albăstrie a gârlei ce șerpuia printre ogoarele verzi.

La locul de scaldă roia un furnicar de copii în pîile goale. Se opri cu inima strînsă. Acolo nu se mai putea duce. Drații de copii s'ar fi agățat ca scaii de capul lui, chinuîndu-l ca pe Iristos.

Se opri în mijlocul drumului, nehotărît. Ce trebuia să facă? Iși scoase iarăși căciula care îi dogorea capul ca un cuptor înroșit. Unda firavă de răcoare îi limpezi fruntea și se gîndi să se întoarcă pentru a apuca pe altă parte la gîrlă.

Cînd se răsuci pe călcăie încet ca orice om care n'are nici o grabă ochii i se opriră pe o vedenie albă care se ivise la cotitura drumului.

Era Maria lui Fu'ga, cea mai frumoasă fată din sat. Și lui Ilie de mult i se scurgeau ochii după mîndreța ei, de mult voia să-și verse odată tot focul și să-i spună dragostea lui, mare cât biserica din Siliștea.

Să-i spună Mariei dragostea și s'o sărute o singură dată apăsător și cu patimă ca să-i rămîna semnul buzelor pe obrajii dînzei, ca o arsură care nu se mai șterge niciodată.

De mult așteptase el o împrejurare prielnică. Acum se ivise. Se simțea în stare să miște și munții din loc și nu avea o clipă de șovăire.

Fata înțelese, după felul în care venea clopotarul, că acesta avea un gând, pe care deocamdată ea nu-l putea desluși. De aceia își încetini pașii, neștiind încă ce trebuie să facă.

Ilie se opri dîrîz în fața ei.

— Ce vrei tu, Ilie?

Glasul fetei avu efectul unei căldări cu apă fierbinte pe care i-ar fi aruncat-o cineva în cap. Urechile începură să-i vâjâe, peste ochi i se lăsă un paenjeniş mărunţ care-l orbea şi în cap i se făcu întuneric.

— Ce vrei tu Ilie ?

Glasul Mariei suna blând ca o alintare.

— Să ți dau o bucată de pâine, poate ți-i foame ?.

Lui Ilie îi veni inima la loc Prin ceaţa ochilor tulburi zări şters chipul fetei. Intinse mâna şi luă bucată de pâine. Asta îl făcu mai îndrăşneţ. Făcu o supremă sfortare, așa cum făcuse pentru întâia oară când bătuse toaca în turnul bisericii și izbuti să dea drumul vorbelor care îi cloceau de mult în suflet :

— Mario, .. 'mi-ești dragă . hai să ne luăm amândoi..

Cele din urmă vorbe îi îngheţară pe buzele învineţite.

Teama îl cuprinse iarăși ca într'un cleşte uriaş, în care el — o găză neînsemnată se sbătea neputincios agitându-și picioarele deasupra unei prăpastii.

Vorbele, care-i țâşniseră de pe buze, împinse de o mână nevăzută, acum îl ruşinau și îl îngrozeau ca o crimă fără iertare.

Incremeni totuși în fața Mariei, privind-o cu ochii mari, în așteptarea unei minuni, care trebuia să se ivească de undeva.

Fata rămase o clipă stană de piatră. Umbra unui nor trecu peste fața ei veşnic luminată și în colțul buzelor i se furișă un zâmbet de nedumerire.

Asta ținu numai o clipă.

Apoi se încruntă, își înalță trupul subțire în vârful picioarelor și țuguindu-și buzele, repezi în ochii lui Ilie tot scuipatul ce și-l putuse aduna.

— Nu dragoste, stârpitură !

Când se desmetici clopotarul, fata era departe, lunecând ca o fantasmă printre fânețe.

Gh. Gh. Neculau

EPIGRAM E

Minister abilitat

Din interes... sau din orgoliu,
toți năzuiesc spre-un singur țel:
să fie „fără portofoliu“
dar, negreșit, cu portofel.

Lui „Bachus“

Că la'nceput a fost cuvîntul,
se știe azi pe'ntr'eg pămîntul
dar „Bachus“ dac'ar fi arbitrul
ar spune: Veto ! a fost litrul..

La 10 Mai 1933 în Capitală, a defilat și „duba“

De ce-au scos duba la paradă
Ca s'o explic mie-mi rămîne..
Guvernanții-au vrut să-și vadă
automobilul lor de mîine.

i. tr. vs.

Două poeme

Ornic funeral *)

Licăre în fund de lume ochiu de jar,
combină umbrele figuri geometrice,
noaptea e un poem cubist, auzi cum, rar,
timpul disecă victime milimetrice.

Au adormit florile legănate de briză,
trezorii indiscrete de parfum
în pajiștea rouată,—o banchiză
astrală,—fascinată ca 'ntregul cer, acum.

Clinchetă frunzele crispate prin rezonanța brună,
vezi? și pădurea a cristalizat-o stelele;
Saturn—gelos—își mușcă inelele
cînd toate apele—șerpi de argint—s'adap cu lună.

Pămînt și bou **)

Ochii lui senin rouate flori,
coarnele—mnemonic—lied romantic,
mugetu-i la Ceruri, deseori,
durută rugă înalță și evlavic.

Suportă lovituri cu resemnare de Crist;—
l-am văzut urcînd dealul bătut cu bota,
am plîns și-am împins la căruță, trist...
Parc'ar fi urcat Mielul cu crucea pe Golgota.

Mă simțeam bine 'n haina lui Simon Cireneul,
m'am prosternat în țărna sărutînd urmele copitelor,
pămînt și bou îmi erau Dumnezeuul,
cu sbor de serafi în albastrul orbitelor.

1932.

George Demetru Pan

Cicluri :

*) Aquaforte

**) Mistica adolescentului sărman.

OAMENI STRICAȚI

COMEDIE DE MORAVURI POLITICE IN PATRU ACTE

SCENA III

(Aceiași. Cineva bate la ușă. Se aud glasuri afară. Intră Buțurcă urmat de nevastă-sa. Ambii îmbrăcați în haine de țaran chiabur. El cu ghețe, palton de suman, căciulă mare. Ea cu rochie groasă cu falduri mulți, tulpan pe cap, deasupra bertă groasă, pe care o scoate după ce intră în casă).

Buțurcă. — Bună ziua și bine v'am găsit.

Cu toții. — Bine ați venit. (Buțurcă și nevastă-sa se îndreaptă spre preut, apoi cătră preuteasă și le sărută mâna. Cu ceilalți daumâna).

Buțurcă. — Dar știți că'n sat la noi e zarvă mare... Avem două intruniri în Capu'Dealului... Una o ține guvernul, alta... un partid din opoziție... nu știu anume care, .. că sunt o sumedenie...

Răstoacă. — Și cam încotro bat oamenii?

Buțurcă. — D-ta nu știi cum îi lumea? Se dă întotdeauna de partea celui tare... de partea guvernului...

Răstoacă. — Ciudată mai este și lumea noastră, părinte! S'ar părea că țaranul ține de obicei partea celui prigonit... îl vedem căinând pe hoți dacă-s prinși și legați... și aproape-n totdeauna îi ocrotește, tăinuindu-le ascunzișurile, dându-le hrană.

Poate că a rămas în sufletul lui o veche urmă de iubire din vremea haiducilor, care-i apărau împotriva împilatorilor... În politică din potrivă... țaranul este de partea celui tare..

Preutul Mirică. — Dar nu este o nepotrivire în simțămintele lor... când țin cu hoții... și în politică cu cei puternici.

Tot una este .. fiindcă partidul tare vine la putere... ori este chiar, ... și încep apoi hoțiile.. așa că el tot cu hoții este. (Râd cu toții sgomotos).

Buțurcă. — Dar noi cu cine mergem în alegerile acestea?

Preutul Mirică. — Cu cine mergem? Eu mi-oi da votul cui oi crede.. dar de sprijinit... n'oi sprijini pe nimeni.

Cei de la guvern au să iasă și fără ajutorul meu... cei din opoziție or să cadă, chiar de-i voi sprijini eu..

(Se aud zgomote și glasuri afară).

SCENA IV

Aceiași. Intră repede un copil ca de vreo 12 ani.

Copilul. — Niște boieri vin la noi. (Se scoală toți să se uite pe geam, dar se aud tot atunci bătăi în ușă).

Preutul Mirică. — Intră...

(Intră Guță Cremene, șeful partidului, înbrăcat cu blană, șoșoni, căciulă brunărie, Ghiță Ursoi, institutor, pântecos, roșcovan, înbrăcat la fel, Nicu Drâmbă, avocat înbrăcat bine, la fel cu ceilalți, Toader Zbârțog, Inspector școlar, înbrăcat sărăcăcios, fără șoșoni, cu pălărie, pantalon și manta, albă, preutul Boață, de asemeni, îmbrăcat sărăcăcios. Fiecare cu glas tare se recomandă celor din casă, spunându-și titlurile, string mâna calduros la fiecare, Ursoi se învârte într-un picior, trecând repede de la unul la altul).

Ursoi. — (cătră femeia, care intră cu un braț de lemne, înbrăcată nașonal, îngrijit). Sărut mâna coană preuteasă... îmi dați voie să mă recomand... Sunt Ghiță Ursoi, institutor, fost deputat... cred că ai auzit mata de numele meu.. Ai? (ii sărută mâna, în timp ce ținea încă lemnele în brațe, apoi o bate pe spate)... Fercheșă preuteasă..

Buțurcă. — (cătră Ursoi) D-neaei nu-i coana preuteasă, este servitoarea părintelui..

Ursoi. — A! pardon!.. pardon, credeam că-i coana preuteasă..

Buțurcă. — Coana preuteasă e colo (arată spre grupul unde e Maranda Mirică).

Ursoi. — (Se repede într'acolo) Sărut mâna, coană preuteasă.. Mă recomand Ghiță Ursoi.. fost și viitor deputat.. om din popor și pentru popor... (punându-i mâna pe umeri).. știi mata.. partidul nostru este pentru ridicarea poporului..

Răstoacă. — Imi dați voie.. d-sa nu este cucoana preuteasă, e d-ra Lenuța Mugure, logodnica mea, învățătoare.

Ursoi. — Pardon, pardon.. învățătoare?.. de ai noștri! colegă? bravo! (o bate pe spate).. Logodită? bravo! Intr-un ceas cu noroc.. Când îți avea nevoie de mine... un bilețel.. și gata. (cu mâna dreaptă scrie în palma mânei stângi).

Răstoacă. — Vă prezint pe coana preuteasă

Ursoi. — Imi pare bine.. sărut mâna.. mă prezint Ghiță Ursoi, fost și viitor deputat... membru marcant al partidului de la guvern.. știi mata.. cu pânea și cuțitu'n mână. (măsurând-o cu privirea)... Fercheșă preuteasă... n-are gust rău părintele.

Preutul Mirică. — (adresându-se tuturor) Poftiți domnilor, luați loc, vă rog. (Nu se așază nimeni)

Guță Cremene — (răspicat și energic)... Părinte Mirică.. Vorbă multă... sărăcia omului.. să vă spunem de ce am venit în casa Sf-tale.. Ținem o mare întrunire în Capul Dealului.. satul vecin.. Te poftim să iai parte și Sf-ta.. să dai de știre sătenilor.. să nu lipsească nici unul.. și să spui la întrunire și câteva vorbe pentru noi.. Pe domnul învățător, de asemeni îl rog să meargă la întrunirea noastră.. și să vorbească locuitorilor.. iaca și domnul Inspector Școlar T. Zbârciog este aici.. Notă bună la purtare... Acum se vede câtă trecere aveți în sat..

Preutul Mirică. — Domnule Cremene, eu la întrunire nu m-oi duce și oamenii din sat nu îi voi îndemna, pentru că eu politică de partid, nu fac.

Guță Cremene. (înțepat) Dar, Sf-ta, părinte, crezi că ești preut numai pentru hramuri și colivă? Nu ai datoria să luminezi poporul asupra nevoilor lui și să-i spui, că partidul nostru.. este singurul partid.. care lucrează pentru el.. și că noi ne sacrificăm, jertfim pentru țară, pentru clasa țărănească, pentru talpa țării..

Ursoi. — Uite părinte la mine, ce am fost eu înainte? Un biet învățător! Și am ajuns deputat.. și dacă-mi va ajuta Dumnezeu.. tot mai sus.. pentru înalțarea poporului..

Guță Cremene. — Părinte, ia să întoarcem și ce valtă foaie din ceaslov!.., una și cu una fac două.. Sf-ta ești preut și iai leafa de la Guvern.. dar leturghiile și colivile.. le iai de la țarani.. Sf-ta, trebuie să fi de două ori cu noi, adecă cu Guvernul.. întâi, pentru că este guvern și îți dă leafă și al doilea, fiind-că la Guvern este partidul nostru.. al țaranelor, de la care iai leturghiile.. Și apoi mai este și altceva.. Eu văd că faceți în sat biserică nouă...și ai să vii la mine și la prefect.. ca să punem în bugetul comunei ajutoare, pentru ca să o termini.. Și eu.. te-oi întreba atunci.. : „câte voturi mi-ai dat părinte, din satul Sf-tale, la alegeri”? Asta o știi? Și voi spune sătenilor, că nu dăm ajutor pentru biserică, fiind că popa lor nu a fost cu noi în alegeri.. s-a dat cu opoziția, cu ciocoi, cu hoții care au pradat țara tot timpul de la război încoace.. Asta-ți place părinte? (preutul încearcă să răspundă).

Preutul Mirică. — Domnule Cremene, eu..

Guță Cremene. — Lasă părinte.. hai mai bine să ne împăcăm.. uite programul partidului nostru.. citește-l și ai să te luminezi (ii dă un manifest format mare.. preutul ia manifestul și-și a-

runcă ochii pe el. Gușă Cremene se îndreaptă spre preuteasă și învățătoare. Stau de vorbă. Cremene gesticulează tot timpul. Ursoi ia la braț pe Răstoacă și mergând spre public, se opresc. În tot timpul până la plecarea T. Zbârciog și Preot Boată, nu iau parte la discuție îndeletnicindu-se cu băutul vinului și infulicatul plăcintelor, pe care le-au descoperit pe scrin sub un ștergar).

Ursoi. — (tainic și foarte apropiați) Știi că ești născut în zodie norocoasă, ca să nu zic altfel... mai popular... Avem nevoie să punem pe listă un candidat la deputăție, din părțile astea.. din cele alte părți ale județului avem.. Sunt mai mulți, care stăruie să candideze.. eu vreau să te sprijin pe d-ta.. îmi ești coleg și vorba ceia.. o mână spală pe alta și amândouă obrazul.. Numai... vezi, trebuie să te zbați.. să faci propagandă pentru noi aici și în satele din prejur... Te sfătuiesc să iai cuvântul și la întrunirea de astăzi.. Laudă guvernul.. laudă pe șeful nostru.. și las pe mine... are să meargă treaba strună...

Gușă Cremene. — (Înterupând discuția... Cătră preut, care citește) Zice frumos părinte? (Nu are când să răspundă că Ursoi să ațropie de Cremene și îi șoptește ceva la ureche. Cremene să scoală și cu Ursoi împreună se îndreaptă spre învățător).

Ursoi. — [Arătând spre Răstoacă] D-lui e de ai noștri.. tot ne trebuia un deputat din partea asta (ii dă cu cotul) L-am găsit! (să apleacă puțin spre Răstoacă, făcând și cu mâna semnul obișnuit) Are să ne vorbească și la întrunire (Vorbesc în șoșote, fără să se audă conversația, amândoi țin pe Răstoacă cumâinile de după cap. Buțurcă trage cu urechea. Cremene strânge mâna lui Răstoacă, Ursoi taie).

Ursoi — Să fie într'un ceas cu noroc...

Gușă Cremene. — (cătră preut) Părinte, Dumnezeu să te lumineze, că noi plecăm. (ies cu toții, și dau mâna ca la intrare. Ursoi se învâрте într-un picior la toți, bate pe umeri, peste burtă... Toader Zbârciog se uită n urmă galeș, la servitoare... Ursoi ia la braț pe Răstoacă, pe care-l târâie dupa el, par-că ar fi luat o pradă. Făcând bezele a toți dispar pe ușă cei din urmă).

Ion Matasă

EPIGRAME

Pentru romanul d-lui Camil
Petrescu intitulat (simbolic)
„Patul lui Procust”.

Și pentru editorul său :

*O banderolă de bun gust
eu zic să-ți pună editorul:
„Aici Camil este Procust,
iar victima e... cititorul”. —*

*Dar însfîrșit un epitaful
ar fi și mai cu cale:
„Aici Ciornei n'a fost zaraf
și a pierdut parale”.*

mignon

Minois

Cînd voiu muri eu sburlită o stea
sgâriind roșu cerul înspre miază-zi
în codrii Arboroasei căzând s'a auzi
și vor foșni copacii mirați de steua mea ;

apoi se va desprinde steaua ta
cu vâjăit de foc se va opri
în tot aceeași codri ce vor viscoli
iluminări, de lupii s'or mirá.

Ca vrăbiile după steaua mea și-a ta
celelalte, aur și fluturi, vor puzderi
crengile copacilor, le vor foșni
frunzele și'n vîrful lor subțire s'or culca.

Dimineața s'or cutremura surprinzător
toți codrii Arboroasei ca florile de liliac
și ca teii lui Eminescu floarea'n lac —
stelele s'or legăna încetîșor.

Și luminați și fremătînd în auroră ei și or scutura
stele de subsuoară, somnoroase, în ierburi și poteci.
Multe s'or ridica. Dar codrii cu haiduci pe veci
vor ține ascunse steaua mea și-a ta. *)

*) Cap. 5 din Ciclul „Minois”, suvenir Eugeniei Păunescu.

Horă holdelor

Arde cu văpăi
soarele'n amiaz —
ou ard de necaz,
măi, tu'nțelegi măi ?
Măi, cum crește lanul!
Soarele'l prăjește,
grâu'n spic plesnește
să-l mîncăm la anul.
N'a plouat. Jitarii
dorm noaptea pe fân.
Stelele rămân
nestrânse pe arii.
Bade jos cojocul
cînd alții's la clăi!

Prinde-ți în brîu iocul
și la coasă, măi!
Dimineața i caldă
ca o fată mare —
n'a dormit cu tine
pe sub fân, jitare ?
Așa vară zic:
bravai, bogăție
de-ar putea să ție
vrabia cu'n spic.
la'n varsați o horă
pe din jos de clăi —
iar tu zii, jitare,
numai măi și măi !...

E. Ar. Zaharia

Ionaș al Spatarului

(continuare)

Se scurse preț de o săptămână dela întâmplarea de mai sus. In sala largă a divanului de judecata, stătea Domnul inconjurat de toți boerii dregatori. Alături de Voevod stătea abatut din cale-afară, Spatarul Coman. Era palid; dar cicatricea ranei dela Marienburg era roșie ca o pecete misterioasă. Și cum stăteau toți într'o tăcere apăsătoare, pe ușa din stânga apăru un om slab ca o vedenie. numai ochii aratau că umbra cea de om are încă viață într'însa.

Era Ionaș. Făcu câți-va pași, apoi se opri smerit, cu miinile încrucișate pe piept și puse un genunchiu pe lespede de marmoră rece, cu fața spre tronul Voevodului.

— Ridică-te, Ionaș al lui Coman, spuse Alexandru cu bunătate.

Cum doria, în clipa ceea, Ionaș să moară!... Sa apese asupra sa bănuiala că i hoț?!... Era grozav!...

Voevodul își ridică capul privind divanul apoi vorbi:

— Băeri, dumneavoastră! Știți că Domnia Noastră a încredințat lui Ionaș, fiul lui Coman Spătarul, conducerea Vistieriei Noastre. Dar, din cauza pușinei sale sirgii înțe, streini pripășiți prin tirg, oameni de-ai tătarilor, au jefuit chiverniseala domnească. Acei furi au fost prinși, precum știți și din cele deslășite, doveditu-s'a că Ionaș n'are legătura cu ei.

La aceste vorbe, capul lui Ionaș se ridică, cu priviri aiurite; obrajii de ceară se făcură trandafirii și simția nevoia să țipe de bucurie. Vasăzică nevinovăția sa se dovedise? O, Dumnezeule, cit de bun ești, gândi tânărul, un fel de toropeală îi cuprinse ființa și avea impresia că plutește în văzduh, că e legănat ca un fulg, la mare deportare de pământ. Inchise ochii fericit!...

Și nefiind în legătură cu furii, continuă Voevodul, Domnia Noastră crede că bine și drept este a ierta pe Ionaș pentru lipsa lui de sirgă către Domnie și a fi pus iar în rindurile oștenilor vrednici.

— Mărite Doamne și boeri dumneavoastră, luă cuvântul iute Coman Spătarul, cu glas tremurînd de minie, eu sunt părintele acestui vinovat și așa fiind rogu-Vă să-mi îngăduiți a Vă cere ca fiu-meu, ce s'a făcut nevrednic de încrederea cu care a fost dăruit, să fie înlăturat dela curte și din oaste, pe un soroc de cel puțin trei ani.

— Fie voia ta, Comane, încuviință Domnul, iar divanul, aprobă cu capul, voia Voevodului.

• • •

Doi ani și patru luni sburară dela judecata divanului din Suceava. Ionaș, fostul vistiernic, nu mai călcăse drumul spre Baia. Domnița care-l fermecase așa de rau, pieri din suflul lui.

Acum traia singur, departe de lumea tirgurilor, departe de lumea boierilor. Inbatrinise așa de tare și suflul său clocotia de-un dor aprig: ar fi voit să vină timpul să-și arate recunoștința față de bunul Voevod și să și dobândească iar vaza de altadata în ochii curtenilor și-ai Moldovei.

Era o zi de sfârșit de toamnă. Un călăreț cu calul aproape mort de goană se opri la curțile dela Bic, aducând ravaș dela Domnie. Ionaș avea poruncă să-și stringă oștenii și să pornească de sirg spre Hotin. O seamă de oști tătarăști trecuseră Nistrul și Domnul aștepta stringerea gloatelor.

N'au trecut 2 zile întregi și Ionaș, plin de bucurie că ziua mult așteptată a venit, merse vesel la locul de întâlnire, unde oastea moldovenească, coneușă de însuși Alexandru era gata de horță.

Ciocnirea cu paginul se dadu într-o Sambătă de dimineața. Ișbitura fu scurtă, dar puternică și sângeroasă: Domnul, deși împăvărat de ani se lupta măreț. Iar Ionaș era trasnetul lui Dumnezeu. Fără scut, cu buzduganul în mână dreaptă, descoperit, cu pletele în vânt, cu friul lăsat pe gâtul murgului, acelaș dela Marienburg, impraștia moartea în juru-i, ca un Arhanghel răsbunător.

Niciodata Alexandru Voda nu ară o așa de mare cumpană ca de data asta. Tatorii erau de opt ori mai mulți și într-o clipă înconjurară pe Moldoveni. Lupta era cruntă de tot. Săgețile vijitau și poceau scuturile sub isbiturile buzduganelor repezite sălbatec.

În învălmășeala luptei, dăborind în dreapta și'n stânga, Domnul se văzu ~~despartit de ostași~~. Cădeau ca ploaia loviturile asupra sa: dar cînd se credea că totul e pierdut când Tătarii scoteau sbîrete sălbătice de bucurie că doboră pe Voevod și cînd ostașii săi erau copleșiți, Tătarii se elutară îngroziti: un ostaș cu înfașurare sălbatecă, ~~ieșit ca din pământ~~, cu pletele vilvo'u, cu ochii de jaratec, însângerat, se repezi ca o furtună, cupse cercul de Tatari din jurul Voevodului, cu buzduganul învîrtit groznic în jurul său, zdrobind totul...

Primejdia trecuse. Tătarii zăceau în țarină o parte, iar alta fu spulberată ca pleava 'n vînt...

Amurgul se lăsa tot mai mult. Al xar dru, descălecat și înconjurat de oaste, într'un genunchi, stătea aplecăt asupra viteozului care-l scăpase de în primejdie, privindu-l îndurerat. Alături de Domn, cu odinioară la o mână de praznic vitejesc, stătea Coman Spătarul, ca cioplit în piatră, privind tînta în fața feiorului său, pe care atotputernica moarte își pusese pecetea sa rece. Și privind așa, bătrînul Spătar, ca și cum ar fi fost singur cu fiul său, se lăsa încet în genunchi, asupra copilului pierdut și vorbi cu drag și mărginit, așa cum numai un tată știe vorbi copilului iubit:

— Ionaș .. tu... ești... tot copilul meu drag!...

Se'nnoptose daabinelea. Pe un pat de sulifi, dus de patru plăeși voieniți, Ionaș al Spătarului mergea pe drumul veșnicei odihne. Trei ostași cu facle aprinse pășiau înaintea convoiului de viteji. Iar buciumașii, în rastimpuri măsurate, scoteau sunete tărăgănate și triste, impröștiind și mai multă tristeță în noaptea ceia rece de toamna..

Gr. Sturzu

SPERANȚEI

Spre oaza vieței..

*Departe'n zări, pe dune de nisip,
o oază-și proiectează palmierii,
s'ajungă-acolo urea cu orice chip,
'nainte... de căderea rece-a serii.*

*Și vântul aprig soarbe valuri grele
din trupul dunelor prelungi din cale
și călătorul ostenit' sub ele
își simte greutatea trudei sale.*

*De-aceea 'n sus privirea și-o ridică
și 'nfruntă cerul negru 'n cutezanță :
„Am fost un om, acuma sunt nimică...
și oaza vieții mele e 'n SPERANȚĂ”*

Mihail D. Stămate

ARABESCURI

Cabaret

Pe firmă, subtitlu candid : teatru familiar.

— Domnii ... vă rog, blănile la garderobă ...

— Lasă dom'le ... că nu stăm ... o cafea și ieșim...

— Nu se poate dom'lor, au mai fost seara trecută niște șoferi și-au făcut un scandal... a venit poliția... deranj...

— Pardon, dom'le, nu suntem șof...

— Nu, nu, nu... nu se poate... blănile...

Portarul, cu capul aplecat pe un umăr și privind ceva într'un colț, repeta repede, în aer, cu mâinele ridicate, gestul negației.

Am cedat, în cele din urmă, și blănile noastre au fost agățate puțin manierat, în același cui, cu șăpcile mototolite barbar, în buzunare.

N'am înțeles nici azi, deducația logică a portarului. Părăsirea blănilor la garderobă, constituia o măsură definitivă pentru local, contra unui eventual scandal, provocat de noi sau era o simp'ă asociație, nestăpănită, cu șoferii, la vederea blănilor noastre puțin aristocrate?!

Chelnerul ne escortează până la masă, cu cartea cu pereții auriți. În-vărtim repede foile, ca'utr'o carte cu acțiunea lăncedă și ne oprim la ultimul articol, cafeaua, al cărei loc îl știam de mai înainte.

Atmosfera grea, l'arfumuri proaspete de sudoare. Sticle de șampanie oblojite în șervețele albe. Tangoul se vâără leneș, ca un fluid, în carne, în oase, în măduvă... Femei goale. Frumuseți de păpuși, mute, artificiale.

La una, doi ochi mari, cari ard. La alta, găsești o gură minusculă, trasată după îndelungi încercări minuțioase, Restul ființii pare atașat mecanic și întâmplător de organul creat distins.

„Calul balan!” Finalul electric al melodiei coincide cu pocnetul dopurilor de șampanie și tipătul de abandon al femeilor. Orgie. — Mâini albe, împletite cu serpentine, se înlănțuie viu de gâtul convivului ocazional. Zulufi de aur cad, acoperind chelii îmbronate de sudoare, unde buzele în-sângerate lasă o urmă lichidă de carmin.

Pe un scaun, nu departe de noi, s'a așezat ca Napoleon în clipe meditative, cu fața la spatar și cu capul rezemat pe mâinele, cari înrămează partea superioară a spătarului, o brună.

Ploapele cad greoi pe globul alb și umed al ochiului. Ne privește... Un semn imperceptibil și bruna s'a trezit brusc din letargie și s'apropie exuberantă în pași de tango. Intinde darnică mâinile și se recomandă. Un nume excentric de botez și un nume banal de familie.

— O cafea pentru domnișoara ;

Prietenul meu, care se exprimă greu, infiripează cu dânsa un început de conversație și atenția îi luminează ochii de satisfacția inedită a conștientizării, Ascultă interesată, scuturând studiat scrumul de țigară. Când cafeaua fu gata, răsturnă ceașca pe farfuriuță, cu gura în jos, iar eu mă pregăteam pentru o interesantă și lungă expoziție de prezicătoare ..

În clipa următoare, simulă o ușoară înfiorare de frig, care fu urmată de o atentă și delicată observație că ne-am așezat chiar între ușe și geam, în curent. Își ceru voie să se retragă, se ridică, ne surâse amabil și îndatoritor, aranjându-și rochia pe colina sânelui până ce ieși de după scaun. Când întoarse spatele, destinse pasul vioi și ritmic, ca eliberată de o ceremonie plictisitoare și jenantă.

— Buza superioară a Nemei era, în profil, un S culcat, arcuit, duice de tot... îi șoptesc prietenului. Își revine brusc, ca dintr'o torceală.

Ecouri dela mese. Se cântă din gură. În trilirile de soprană ale unei blondine spălăcite, răbufnește, câteodată din adâncuri, vaietul bărbătesc al stepei.

Final. Ciardaș. Pulpele goale vibrează pe loc, în pași îndrăciți.

Prietenul meu trece la partea a doua a operației.

— De aici se seamănă imoralitatea și spiritul de revoltă contra celor care nu știu ce-i sudoarea muncii. Privește, soldatul de gardă dela ușă. Ce se petrece în creierul acestui flăcău venit din văgăunile munților, înfierbântat de această Sodomă? În satul lui va învăța flăcăii că rușinea e o prostie. Boierii fac altfel ..

Un tânăr frumos, cu fața suptă, cântă cu o voce superbă de tenor arii de dragoste și frământă de jumătate de oră mâinele reci ale cloroticeii din fața lui. Cine cunoaște chipul pe care îl vede halucinatul suferinșii, în cocota din fața lui?

Când am ieșit, soldatul dela ușă sforăia pe scaun, cu capul aplecat pe spate și chipul strâmb.

O zi ca altele

Atmosferă desconcentrată, lipsită de oxigen familiar, ca la începutul verii. Ne desparte de trotuar peretele subțire de scânduri vopsite proaspăt ca la o serbare pripită. Distribuite uniform, s'au așezat pe gard, de jur-împrejurul grădinii, păsărele luminoase și rotunde, colorate spectral și privesc curioase înăuntru.

Trei fire de sârmă străbat dealungul și paralel spațiul grădinii. Spânzurate de ele, cu alte trei fire mai subțiri fiecare, s'au oprit trebecuri mu mari.—ca nacelele unui funicular sau ca trei paianjeni uriași, ce se urmăresc echidistant, înmărmuriți, gânditori, o clipă.

Tipii dela mese se asociază cu noțiunea muntoasă de pe firma bodogii și pe cari, dacă-i întâlnești pe stradă, nu ți-i poți imagina de cât după o masă frugală.

Spatele, jumătate gol al pianistei, execută mișcarea de „du-te, vino”, în ritmul vesel al ariei, în corpul de pompă al rochiei.

Preludiu vivace: *Foaie verde-a bobului*

Mult sunt mic și-al dracului

Zumbalai...

Unul scurt și gros dela o masă râde să moară. Tovarășii îl bat sdravăn și amical pe spate.

Și el râde mereu. „Artiștii nu debutează astă seară” anunță o hârtie albă lipită deasupra orchestrei.

Greutatea cuvintelor întrebuițate satisfăcea pentru compunător motivarea, gășind inutilă una propriu-zisă. Intimitățile cavității bucale a solistului plictisesc dela o vreme... Domnul dela masa din față s'a ridicat și-a plecat, lăsând liberă trecerea privirii la doamna din fața lui. Razele vizuale ating tangent marginea scurtă a feții de masă și se opresc.

Decor: *sans culottes*.

Acțiune: *adie zefirul*.

Cortina: domnul, care a venit și s'a așezat la loc.

Romanța siropoasă: Aai aaii... Cineva depe stradă anticipează, câlcând pe trenea lungă și vâscoasă a refrenului și țipă cântecul: *Te iubesc...*

Lumea dela mese a râs și l-am auzit cum a râs și el, depărtându-se într'o larmă de tovarăși.

Aburii depe halbă coboară în zigzaguri vii ca picăturile de ploaie, pe geamul unui compartiment de tren în mers.

— Plata, Țal !..

Chimihertu

Nu știu dacă eră bețiv sau alcoolic. Singura comparație pe care au stabilit-o savanții până acum între aceste specii, după lungi și infructuoase cercetări, este că ambele beau. Chimihertu părăsise de mult paharul și bea numai din măsurile de sticlă. Evită pe cele de plumb, având credința că sunt veninoase. Când da garafa peste cap, lichidul curgea pe gâtul lui Chimihertu, ultimile picături, alunecând în sășituri de șarpe. Nu înghiția. Mărul lui Adam se oprise undeva, în susul sau în josul gâtului, plictisit de atâta umblet.

Când se îmbătă, făcea *muștru* pe șosea, ca la armată. Se culcă și se scula repede prin șanțuri, ochind un inamic imaginar. Se vâra, târându-se pe sub podea, ieșind în celălalt capăt, cu părul vâlvoi plin de hârtii și paie.

Vorbia atunci și strigă, într'o limbă bizară. Chiuiă: „Chimihertu”, o stâlcire românească lui „vino'ncoa” evreesc, de unde i-a venit și porecla. Numele lui adevărat era Iordache.

Dacă te'ntâlneai cu el da să-ți sărute mâna și-ți spunea profetic: „Mai, cu înțelepciune, pân'la Răpciune”, Răpciune era un sat vecin.

Chimihertu era unitate de măsură. Cei tineri, cari beau, aveau s'ajungă „ca Chimihertu”. Copii, când se jucau, făceau „urât” ca Chimihertu. Chimihertu a verificat neexactitatea mai multor principii. Întâi, acel faimos principiu homeopatic: „*similia similibus curantur*”, tradus în limba proastă dela țară „cui pe cui se scoate”.

Nevasta lui Chimihertu se îmbolnăvise într'o vară de friguri. O chema Ana. La țară, frigurile vin dintr'o frică mare și instantanee. Chimihertu a aplicat principiul, răsturnând-o din luntre în apă, pe când trecea râul. S'a lăsat încet pe-o parte și apa i-a sorbit pe amândoi sub luntre. Chimihertu știa să 'noate. A scos pe Ana la mal, udă și vânăță. A scăpat de innec, dar de friguri nu. Iar pe Chimihertu l-a bătut satul, Țol.

Chimihertu înfrânse și alt principiu, al eredității alcoolice. Copiii lui nu luau în gură pic de băutură.

Copiii l-au dat afară din casă, iar el și-a făcut un bordei în pământ. Ana îi murise și era slab. Venea la crăsmă, cu sânul plin de pere, din livada lui, și împărția de sufletul Anei: — Zii *bodaposte* mări, să fie de sufletul *Anii...*

Și într-o zi din groapa lui, n'a mai ieșit.

Vasile Dorneanu

Cântece pentru Ly

Fuit quondam

Son de ape'n amurg —
miros de cetină,
în noaptea prietenă
visuri curg.
Din caer de suflet-în creier
țârâe greier:
amintirea...
Trecutul — trecutul
mă cheamă —
destramă

zidirea
necunoscutul . . .
Son acut — flaut
argonaut
mă ndeamnă să-l caut . . .
Unde? Unde anume?
Ți-s florile-ofilite verbine —
în larguri de lume?!
în mine?! . . .

Ioan Vespremie

Problema învățământului minoritar

(Simple însemnări)

Imi îngădui să rup fila asta din carnet, așa cum se găsește și s'o așez în fruntea acestor însemnări,

Moșneag de șaptezeci de ani. Graiu vechiu de Moldovan, ca'n satele noastre de sub poala Ceahlăului. Se jeluește de nevoi, de lipsă, de secetă, că de nu l'om înlesni cumva nu-și mai poate ține băiatul în școală.

— *O disetină de pomânt, domnule. Zece ficiori. Ci să fac e'o disetină di pomânt?*

— *Ai fost vrednic la viață, Moșule...*

— *Fimeia ni-o fost frumoasă, domnule. Eu acolo, un urât așa...*

Râde moșul. Foloștoace de păr alb îi ies netunse pe grumaju-i voinic pâna sub gulerul slinos. Haina ferfeniță îl incape greu. Dinții încă tari se văd, când râde, prin mustața albă.

— *Pi cruce me, domnule, că așa intru pi iarnă... (Și-și desface poalele hainei). Di pomânt, amu. muncim în parte, se chiamă... Pâne, cât să mâncăm... nu știu de ne-a ajunge.. da de'mbrăcăminte.. Doamne! Nu știu cum s'a îndura de noi.. Că am unu' la moscali (în armată) la tunul cel mare, cu mașină... Vo patru i-am însurat. Tot le-am dat. Amu am rămas într'o disetină... O mai dat și urgia asta: secetă și varsare de ape într'o vară... ne-o'ngropat di tăt.*

Șăfu' (șeful postului de jandarmi) nici nu mă cunoaște. M'o luat dăunăzi la podvadă...

— *Di unde ești, moșule?*

— *Poi, de ici suntem, domnule șăf...*

— *Cum se poate? Aici la mine-i scris tot satul, numa dumneata, nu.*

— *D'apu dacă eu nu fac nic: nu beu, nu fac buclucuri, nu m'o prins nime cu nic...*

— *Câți ani ai, moșule?*

— *Șăptizăci.*

— *Du-te acasă, moșule...*

— *Apu mi-o dat drumu. Da la moscali, cât m'o ucis, să'nvaț. Din oaie nu mă scoté,*

— *Du-te, măi și adă apă.*

Eu aducem mătură.

Dacă n'am putut învăța... dă! Și nici inima nu m'o tras. Aici, la târg o vînit Ruși și târgoveții o'nvățat... da noi. acolo la sat, ni-o dat pace... noi am rămas proști,

În adins îmi încep însemnările asupra învățămîntului minoritar cu această filă ruptă din carnetul meu de notițe, care poartă ca dată o zi de Septembrie 1927.,.

Mă aflu ca director de școală normală într'un târg de regiune eteroglată, pe malul Nistrului. Un ținut învăluit de nu știu ce neprietenos și pustiu, cu ruini vechi și noi, cu nouri de fânțari și stoluri de corbi. Un cer cu zări joase și leșietice, rar senin și deschis, de cele mai multe ori colbăit și pâcliș ca și sufletul oamenilor, care umblă încet, cu ciubote de iuft pentru noroaie, cu păr mult pe față, în care se amestecă zâmbet fățarnic, cu rictusul urii pierdut în șomuegile bărbii și mustăților. La cei mai mulți sufletul li-i sburat peste ape de hotar, de unde primesc semne și pumnale, pe care, când pot, le fulgeră scurt în spatele „fraților” de peste Prut. Sunt obișnuit să spun adevărul întreg, fără reticențe. *Acesta e sufletul adevărat ce sălășluște înca în besna noroaielei, și îndărutul pragurilor neprietenoase din zonele întunecate, numite eteroglate.*

— Dar, ce are de a face această fioroasă evocare cu silueta moșneagului Casian, ce l-ai deprins din carnet și cu titlul ce l-ai pus însemnărilor dumitale?

— Nădăjduesc, în cele ce urmează, să te dumiresc, iubite cetitor, care'mi pui această întrebare.

Are.

Căci pentru mine și pentru oricine o gândește întregă și drept, problema învățămîntului este o problemă de suflet. Iar din noroaiele și besna întunecatelor zări joase mi-a rămas în minte silueta lui Casian, moșneag cu inimă de frate gemen cu Moș Nichitor Coțcariul și cu „Moșnegii” lui Soveja, siluetă pe care o văd uriașă și luminos proiectându-se pe fondul sumbru al tristei istorii a Basarabiei. Moșneagul Casian și cei lui semeni sunt singurele suflete curate, rămăși proști, adică simpli, neșpurcați, fiindcă „nici inima nu i-a tras să învețe muscăiește, oricât i-ar fi ucis” (bătut).

Dar târgoveții.. au învățat.

Iar învățul i-a făcut să se deslipească rînduri rînduri de frații lor moldoveni, cari au rămas uitați „în gloduri”, muncind cu șalele frînte pămîntul negru, de o rodnicie biblică. Târgoveții s'au deprins și au învățat muscăiește... uitându-și limba, pe care o disprețuiau stăpânii, „Ciolovecii”...

E aici un proces firesc de adaptare a păturei orășenești. Prestigiu'ul păturei stăpînitoare cu privilegiile și cu situația înfloritoare impresionează și devine obiect al jîndului celor ce-i privesc de aproape. Manierele, trenul lor de viață, limba, se impun ca modele indiscutabile. De aceea trocarul pripășit din munți în „intelighența” orășenească din Ardeal, ca să nu fie ucis de o privire peste umăr a magnatului, care-i scuipea disprețul într'o injurătură cristalizată în acel „valah puturos”, ce urzică și azi încă, a adoptat ca a doua sa limbă maternă, limba stăpînitorilor. Nu mai puțin scipitorul lux al Wronskilor și strivitorul prestigiu al gubernatorilor cu armata lor administrativă, au ucis orice urmă de moldovenism din

sufletul celor ce se deprindeau rânduri rânduri din „prostime“ și se apropiiau de „lumina“ cu care țarii au fericit orașele basarabene. Și zelul era cu atât mai mare, cu cât Rușii n'au întrebuițat metode violente de rusificare.

Rușii au fost inteligenți. Fără să le pese de opinia băștinașilor, au implântat în inima Basarabiei, unde locul era mai îndemânos, puternice colonii de Cazaci de Don, cu câte o sută de disetine de pământ, Nemți tot cu câte o sută de disetine și Bulgari cu câte șasezeci ¹⁾ înghesuind și strivind așezările Moldovenilor până la dislocare. Poate de atunci, au năboit ca apele ce dau peste maluri, o mulțime de Moldoveni din Basarabia dincoace de Prut, și mai ales dincolo de Nistru, prin ținuturile așa zisei Republici Moldovenești transnistriene.

Dar în această privință și Maghiarii au fost tot atât de inteligenți, când au înfipt în inima românimii din Ardeal mase compacte de Unguri și Sași cu privilegii... numai că ei au adaos în urmă și politica de de-naționalizare, genial concepută și aplicată viril și fără compromisuri. Agenții anihilării sufletului românesc, atât în Basarabia cât și în Ardeal au lucrat, fie conștient, fie inconștient, până la desăvârșita atingere a țintei. Dacă nu suna ceasul cel mare al istoriei, ceasul dreptății lui Dumnezeu când cu prețul sângelui celor opt sute de mii s'a smuls vălul de vrajă blestemată, ce era pe cale de a amorți de istov conștiința etnică a masselor românești din ținuturile alipite, — cine știe, dacă mai era ceva de făcut!...

Ca să vă dați seama cât de adânc se imprimase pecetia sufletului străin, ascultați cu atenție limba Ardelenilor și veți desluși în vorba lor românească, o pronunțată târăgănare amestecată cu ciudate smuncituri care aduc aminte de sonoritățile unui car scapat peste arătură — armonii specifice limbii maghiare. De altfel puternica urmă a stăpânilor din Pustă se poate verifica și asupra altor tovarăși de supușenie ai Românilor: ascultați la *Brno* sau chiar *Praha*, la radio, o conferință și... comparați cu *Budapesta*.

Tot astfel se poate urmări puternica inriurire rusească în Basarabia care a avut drept rezultat faptul că o mulțime de Moldoveni și-au uitat originea și limba devenind renegați. Procesul se poate urmări bine în romanul D-lui C. Stere „In preajma revoluției“.

Dreptatea istoriei a surprins stările de lucruri, în ambele împărății, cari s'au prăbușit, ca un cataclism. În urma uraganului și a vărsării orde apă rămân pustiiri multe, copaci răsturnați, trăsnați, iar cei salvați se năfățișează cu jalnică despodobire a tot ce le-a alcătuit mândrețea înainte... Așa s'a întâmplat și cu prestigiul foștilor stăpâni pe locurile noastre. Au rămas jalnice epave ale unui trecut naufragiat, și cei ce i-au văzut în mărirea lor de ieri sunt încă impresionați azi, când dreptatea le-a înmănat lor frânele puterii. Românii n'au vrut să arate suflet mic și i-au cruțat, ascultându-le atent, păsurile. Ba : ceață delicată atențiune a ajuns într'o vreme curată slăbiciune. Cu amintirea proaspătă a suferințelor, n'au vrut să răsplătească cu aceeaș monedă.

Neîntâlnind condiții adverse durabile, copacul își reface încetul cu încetul podoaba. Sub privirea îngăduitoare a stăpânirii de la București,

1] V. discursul Dr. Lupu la budgetul pe 1930

minoritățile încearcă să cârpească avariile prestigiului lor pierdut. Incet încet, se infiripează maimuțările obraznice de „Eladă culturală” cucerită de Români necioplîți. Nici nu se mai ascund tendințele centrifugale; disprețul față de „noi” stăpâni se afișează în refuzul arrogant de a vorbi limba oficială a statului. Am cunoscut în Basarabia școli secundare și primare în care atât profesori cât și elevi respirau ușurați ca de o nesuferită corvadă, când ieșeau din clasă, ca să poată însăfârșit reveni la normal: să vorbească rusește. Pe stradă, în case, pretutindeni, chiar la Moldoveni, limba română e proscrisă. Nu se vorbește de cât silnic, când e vreun intrus regățean de față. Urmăriți în trenuri, la cantine, în căminuri, pe studenții și studentele basarabene. Ascutați limba liceenilor din Chișinău și Tighina, pe stradă. Rareori veți auzi românește. Nu știu cum o fi pe străzile Clujului sau Oradiei. La Cernăuți am fost și știu.

Ce arată toate aceste apucături, sfidarea aceasta ce se aruncă limbii oficiale a Statului? Arată un suflet. Un suflet refractar și ostil românismului.

Aici trebuie căutată cauza insuccesului misionarilor noștri culturali, bieiți învățători, ce caută metode, pentru a-i învăța pe minoritari românește.

Lăsăm laoparte ciudata simplitate, care pretinde aplicarea integrală a programei românești în școlile minoritare, căci în condițiile în care funcționează aceste școli cu cadre minoritare învrăstăte cu tiere elemente stagiare din Regat, nu văd decât că s'ar continua amplificându-se până la burlesc desordinea semnalată de mine în altă parte ¹⁾. Controlul cu toată strășnicia lui, ori nu va putea lua nici o măsură, ori va trebui să nedreptățească pe învățator până la demoralizare.

În altă parte este răul și altul e leacul.

Trebuie creat prestigiu de stăpânitor Românului în țara lui și limbii românești prestigiu de limbă oficială în statuț românesc.

Incepe, cred, a se lămuri de ce am prezintat în fruntea acestor însemnări silueta lui Casian, moșneagul cu ilicul ferfeniță, cu suflet curat și cu limba „ca un fagure de miere”.

Și, cu voia cetitorului, dau loc aici unei amintiri personale. Limba lui Casian, am mai auzit-o, pe vremuri, când eram student, vorbită de un coleg de peste Prut,—graniță pe atunci,—coleg apărut fără veste pe cularele facultății de litere din Iași... Era tăcut, întunecat, cu costumele ciudat al studenților de peste Prut, bluză rusească și centiron încins. Par'că-l văd și azi, mergând rar, cu mâinile la spate, legând vorbă înceată, aproape șoptită cu studenții din cercul d-lor Stere și Ibrăileanu. Era în jurul ciudatului coleg, slab, cu privire strălucitoare prin ochelari, o atmosferă de taină pe care o mărea mutismul, în care se complăcea față de noi. Se șoptea că e „un anarhist apoșit de Stere”—și pe atunci ca și mai apoi, hărțuit, suspectat și taxat drept șarlatan și om periculos. Cu ocazia vizitei familiei regale la Iași, s'a dat un grandios festival la Teatrul Național, în onoarea capetelor încoronate cu prestigiul părului albit într'o lungă și glorioasă domnie... Din profuzia de cuvântări, din fastul și strălucirea aceluia omăgiu fără pereche, rețiu fără voce minutul, când dintre studenți, pășește rar, dar sigur, ceva cam palid, tăoărul

¹⁾Cf. „Dușmanul nostru, copilul”

nostru camarad, și cu glas adânc și vibrant de bariton, aduce în numele suflării Basarabenilor cuvânt de închinare și nădejde. N'am mai auzit nici până atunci, nici de atunci încoaace, cuvântare care să samene cu aceea. Și am ascultat aproape pe toți stăpânii cuvântului românesc. Nici chiar d-l Halippa, căci de D-sa este vorba, cred că n'a mai vorbita doua oară ca atunci. Nu știu de i-a venit în minte vreunui stenograf să însemne pe loc cuvintele Basarabeanului inspirat, care vorbea în fața Regelui Carol I, dar acele cuvinte ar fi meritat să fie scrise așa cum au fost rostite. În ele mi s'a părut că irupe subit, deslegat de cătușe printr'o vrajă, tot geniul limbii curate a Basarabenilor plecați asupra brazdei, cari au rămas „proști”, cum zicea Casian spre norocul nostru.

De atunci, de mult, s'a schimbat, cu vreaia lui Dumnezeu, crugul lumii. Basarabenii au venit acasă. Domnul Halippa e Excelență. Pe drumurile desfundate, pe care altă dată umbla încet și atent la toate, culegând ca ori ce tânăr „flori de pârlouă”, l-a întâlnit adesea pe Casian și l-a sorbit graiul, minunatul grai, care a împodobit și discursul d-sale uitat. Il va mai fi întâlnit desigur și-l va fi asaltat de multe ori pe atunci... Dar și chipul și graiul lui Casian încep a i se șterge din amintire... Culegătorul florilor de pârlouă nu mai umblă încet ca altădată, să aibă vreme pentru tâlcul vorbelor și păsul lui Casian, urechea cea simțitoare la graiul vechi moldovenesc, ca din cronici, se pleacă tot mai atent să înțeleagă glasul pocitorilor de limbă,—ei înșiși adevărate pacitanii,—amfibii cu fire ascunsă și zâmbet fașarnic, meșteri conspiratori împotriva a tot ce este de peste Prut,—a căror ură a sacrificat odinioară oameni ca Poetaș și alții.

Cuvântul de ordine e lupta cu orice mijloace pentru alungarea „răgăștenilor”. Pentru a se debarasa de indezirabili, e drept, amfibiile nu mai întrebunțează asasinatul ca altădată, dar tot prin conspirație isbesc din umbră, în plin. Uzând de ițele politicianismului, pe care l-au deprins cu minunată ușurință, ei nici nu apar în scenă. Cunosc o înșeptită tentativă de asasinat moral, comis împotriva celor mai de seamă forțe regăștene dintr'un târg basarabean, numai în cursul unei luni: Administra-torul și subadminisistratorul financiar, dirigintele tribunalului, procurorul, medicul veterinar, toți cu anchete de isgonire. N'aș putea spune ce s'a petrecut în restul Basarabiei, îmi închipuesc, însă, că trebuie să fi avut loc acelaș asalt general împotriva celor din vechiul regat.

Oare Basarabenii cu răspunderea viitorului și chiar a prezentului țării acesteia, cum e d-l Halippa, pot fi împăcați în conștiința lor, când permit să se procedeze astfel cu elementele din regat, care de multe ori nici n'au venit acolo, de voia lor, ci fiind trimiși pentru a servi interese mai înalte de cât cele personale?

Oare mulțimea aceea de funcționari cu misiune similară cu a coronului de armată de la hotar, a fost înlocuită la timp util, și cei ce au înlocuit-o, dacă sunt basarabeni, sunt măcar dintre aceia, cari, ca d-l Halippa au suflet și grăesc frumos moldovinește?

Șapte mii de daseăli tineri, fără posturi, umblă flămânzi azi, pe drumuri, iar în școli basarabene și ardelene din ținuturi eteroglate se răsfață nestingheriți oameni, cari nu pot spune fără să le stâlcească, nici trei vorbe românești. Când erau regăștenii față, le era rușine, măcar în oficiile publice, se mai fereau, acu, chita lor, își pot face mendrele.

Simple declarații și mărturii au fost deajuns pentru politicianismul neprevăzător ca să înscăuneze ca beati possidentes, pe toți naufragiații regimurilor abolite, în posturi, în cari s'a incubat de mai bine de 15 ani estropierea limbii, sau direct sufletul înăcrit și pângăritor de românism.

Oare falanga celor șapte mii de flămânzi, energii călite și tinere puse prematur în disponibilitate, prin miopia celor ce și-au arogat, prin aritmetica ueroada a votului, rolul de vraci ai destinelor noastre, să nule tulbere întru nimic, conștiința ?

Lui Casian, după care suspină tot trecutul de poporanist al d-lui Halippa, țaranul trupeș, ca un brad la șaptezeci de ani, cu umor de om sănătos la trup și la minte, cu limbă ca din cronici, acestuia și feciorilor lui, să li se dea prestigiul, nu amfibiilor, rămase de pe urma catastrofei, cu limbă pocită, cu zâmbet mieros de fașarnic și cu sufletul sburată peste hotar.

Acestora, amfibiilor, le zice bine cum le zice, cu vorba lui drastică, un om de cultură, care trăiește în smărcurile inoptate dintr'o zonă eteroglotă și-i cunoaște bine. E neam de trocar din Ardeal, rezistent, dat cu viața, căruia nimic nu i-au putut face toate coalițiile și cursele întinse. El îi înfruntă și le spune'n față:

— *Mă, cu voi nu se poate face nimic pentru cultura românească! Așteptăm până'ți crepa cu toții. Cu feciorii voștri, doar, dacă cumva nu-i veți otrăvi voi și pe ei cu suflarea părintească!*

„*Politica e treabă de tată*“, zice undeva Eminescu. Prestigiul de stăpânitor al României se face cu măsuri bărbătești de favorizare a elementelor, care reprezintă vlaşa românească, nu cu sentimentalismul mentalității fecundate de aplauzele sau ochii dulci ai celor scapați de pe urmele naufragiului.

Avem de convins sau de invins cerbicia sufletului minoritar.

Politica de mărunțișuri electorale i-a nărăvit să-și scoată, ca melcii, coarnele boierești după ploaie și chiar să se viseze un pic „în vremuri de altă dată“.

Să-i trezim la realitate!

Să-i determinăm să fie cetățeni loiali ai statului românesc. Să-i facem să simtă că în țara românească, Românul e stăpân. Prin faptul însuși că e român, insul reprezintă o valoare superioară. Cultura românească să fie un galon, prin fața căruia minoritarul să treacă cu respect.

Mijloacele ?

Nu regretăm, firește, că stăpânirea românească n'a reeditat metodele de desnaționalizare, *probate*, totuși, ca o genială și virilă concepție politică. Era doar reversul monedei.

Ca urmași ai celui mai puternic colonizator al pământului, Romanii, ne-am găsi noi singuri cărarea...

Deocamdată avem o armată de misionari ai sufletului românesc învățătorii stagiari trimiși în zonele eteroglotte. Nu mai vorbim de falanga celor 7000 semnați fără posturi... Sperăm să fie în viața învățământului românesc doar un penibil incident trecător... Dealtfel și ei vor debuta probabil ca stagiari, dacă nu toți, o bună parte.

Ei bine, am greșit față de ei. I-am trimis nepregătiți. Să-i pregătim. I-am trimis desbrăcați de prestigiu. Ar fi mișcător, nu numai interesant să ascultăm odiseea acestor tineri și mai ales tinere învățătoare, plecați

În așa de grea expediție, în ținuturi de ei complet necunoscute, unde pe lângă dușmanul pe care-l are de biruit oșteanul culturii, întunericul, mai întâmpină și dușmănia surdă, nemărturisită, dar cu atât mai primejdioasă a celor de altă rasă, de altă cultură, care se simt ingenunchiați și ofensați deși le duci cea mai înflorită ramură de măsline. Mai adăugăm și neplata de luni și ani întregi a salariului, care îi lasă în ghiarele celei mai degradante dintre mizerii, siliți adesea să asculte cu inima sângerând elogiul perfide aduse vredniciei fostelor regimuri..

Să-i investim cu autoritatea solilor sufletului și culturii noastre, Să-i trimitem în echipe organizate, în fața cărora orice veleități de sfidare să înceteze. Dece să se simtă un învățător minoritar vechi, rămas moștenire dela răposate regimuri, înjosit, dacă ar fi pus sub autoritatea unui tânăr viguros din regat, mai ales, când minoritarul stâlcește cumplit limba oficială a țării și amenință să eternizeze această estropiere de către generațiile de elevi cari îl ascultă? În armată ca ofițer de rezervă nu te simți deloc înjosit, când ești pus sub comanda unui camarad activ, chiar dacă acesta e mai tânăr în grad. Să fie oare altfel în armata luminii? Dacă avem în chip loial în vedere ținta finală, hotărât: nu!

Nu mai vorbim de aberațiunea care domnește necontrolată în Basarabia și probabil și în celelalte ținuturi alipite, că în sate unde se vorbește curat și frumos moldovenește se numesc învățătorii basarabeni cu pronunție oribilă, influențată de vorbirea rusească, pervertind astfel graiul minunat al urmașilor unor Moldoveni ne-oși, cum e moș Casian al nostru. Nu este aceasta o adevărată crimă împotriva sufletului românesc?

Prevăd o obiecțiune de amănunt: ce facem cu absolvenții crescuți în atmosfera de acasă, la școlile basarabene, care n'au isbutit să le însușească pronunția exactă moldovenească?

Răspundem tot cu o întrebare: există oare un privilegiu pentru basarabeni sau minoritarii încă neasimilați, care să-i scutească de un stagiul de perfecționare în limbă și adaptare la viața și cultura mediului românesc?

În calitate de președinte al unei comisii de definitivare a învățătorilor din raza unei școli normale din zona eteroglotă, am propus ca învățătorii proveniți din ținuturile realipite să fie trimiși într'un stagiul de adaptare în mediul românesc al vechiului regat. Ar fi o compensare pentru ei și o analogie cu stagiul la care erau obligați normalistii regăteni în ținuturile eteroglotte. Trăind și vorbind adevărat românește, o bună bucată de vreme, de pildă cinci ani, ei se vor întoarce ca factorii cei mai prețioși și mai activi ai unificării sufletești, de care avem nevoie.

Odată stabilit prestigiul culturii românești, respectul pentru reprezentanții acestei culturi și pentru limba oficială a statului, rezistența sufletească a minorităților este înfrântă: minoritarul va căuta singur să se adapteze condițiilor inextinguibile de viață, va căuta să învețe românește. Și atunci da, chestiunea se va reduce la o problemă de metodă, care este de mult rezolvată.

Nu este locul de a arăta aci pentru ce nu dă pregătire în această direcție școala normală, iar colegilor din învățământul primar care sunt puși în situația de a lucra, de fapt, în școli cu populație școlară minoritară, fără o prealabilă pregătire, le dăm dreptate, și le recunoaștem sarcina insușită mai grea decât a celorlalți. Ar mai fi de amintit aici o altă

categorie de învățători, trimiși să lucreze deasemenea fără pregătire din școală, și anume cei ce sunt puși să lucreze în învățământul complementar.

Acestea sunt lacune grave, pe care corpul dascălesc e dator să le denunțe, celor ce poartă grija organizării învățământului.

Vreau să relev în treacăt, unui coleg minoritar, care ne oferă ca mostră o compunere minunată datorită unei eleve a d-sale, ca ilustrație a *metodei indirecte* de pradaire a limbii române (cu ajutorul limbii materne), că propunerea d-sale nu e concludentă, întru cât i se opune întreaga metodologie a limbilor vii. Evident că un număr oarecare de propozițiuni și cuvinte din limba maternă a elevului se cuvine să fie folosite ca punct de sprijin de către învățător, chiar când se întrebuintează *metoda directă singura recomandată de pedagogie*.

Ținând seama de cele spus-e mai înainte, s'ar putea în extremis face uz și de expedientul colegului, căci e numai un expedient, — metoda fiind numai mijlocul care duce la țintă cu economisirea maximă de energie și de timp.

Ar fi admisibil și expedientul învățării cu ajutorul limbii materne, numai în cazul când *rezistența sufletească a minorității este invinsă*, când s'a produs, adică, acea stare sufletească, în care familia elevului recunoaște ca ceva necesar și avantajos, dacă nu superior, învățătura limbii române. Dealtfel o desăvârșită stăpânire a limbii și spiritului ei, n'o dă decât traiul în mediul acelei limbi.

Considerăm de la început pe colegul minoritar de perfectă bună credință. Totuși învățătorul neștiutor al limbii minoritare, prin neștiința lui poate oferi în școala minoritară, obligația da a se înțelege cu el — mediul — în românește. Un învățător minoritar n'ar putea decât prin „*metoda indirectă*” să-și facă datoria.

Isbânda învățătorului și a metodei sale va fi direct măsurată prin singurul rezultat palpabil: entuziasmul minoritarului pentru cultura și limba românească și elanul cu care generațiile de minoritari își vor îndrepta sufletul spre Bucureștii noștri, privind spre centrele de viață și cultură românească cu aceeași ochi cu cari *sub alte regimuri*, priveau Petersburgul, Budapesta sau Viena, sau măcar cum privim noi, Români, azi, Parisul și Berlinul.

Antologie

ARTUR ENĂȘESCU

AFRODITA

In hău de mări, bătute de furtună,
La pieptul spumăgatului talaz,
Prinzându-i gingaș brațul de grumaz,
Dormea seninul ca un fulg de lună.

Seninătate, zbucium, împreună,
Uniți de sorți pe-al apelor podgheaz.
Născură, robi aceluiași extaz,
Nemărginirea, floare de genună.

Și haosul gemu de fremătare,
Când cea dintăiu semeată 'ntruchipare,
Vis cald! femeia, amforă de slavă,

Zbucni legănătoare și suavă,
Vrej de senin cu fruntea'n sîrg de stele,
Din zvîrcolirea undelor rebele.

MIHAIL CELLARIANU

Tulai, Doamne! *)

Motto

*Draga și iar dragă,
Fir de iarbă neagră*

Dragă tată și dragă mamă și dragă Jereghie, și dragă Anișoară și Reveico dragă și dragă Avrame și dragii noștrii părinți și frați și surioare.

Mai aflați și despre mine că sunt sănătoasă din mila lui Dumnezeu, da nu v'am scris, că n'am avut cine-mi scrie, că cine mi-a scris până azi nu mai trubue să-mi scrie, că mai bine

l'ar mânca buba și ar bolânzi și ar ajunge să-l lingă toți câinii or la spital, or în altă parte. Că eu când om vint, m'am mai văzut o țară și cu Traiana și cu Reveica și cu Moişă și cu Tulia și cu Cleopa, că mergeam cu ei la Cișmijie, la grădină, toată duminica și sârbătoarea. Și merjeam și cântam în grădină, tot ca și la noi, cum știți bine, că omu d'aia are inimă în el, și-i liber să cânte, n'o, dacă-i vrea inima. și pe stradă și la cafană și măcar unde.

Aflați că pe Moişă l-o luat la catane, la un rejiment, și pe Valer tot la un rejiment, și s'a dus amândoi la rejiment, dragii.

„Da pe Reveica și pe Traiana și pe Tulia și pe Cleopa nu le-om mai vâzt că n'am mai putut să le mai vâd. Că pe mine o căzut patima și catranul și-i musai să stau numa'n casă și să'nvârtesc deacum tîgaia cu paprica și cu calarapi și apoi cu paradaise și cu zana și să tot am a plânge, mamă dragă și dragă tată și dragă frate și surioare și dragă Reveico, tu surioară dragă. No, încă bine că n'am murit și tot mai trăesc ca o păcătoasă, făr'să mă'ntrebe nimeni pe lume că ce-i și cum. Că eu m'am băgat, dragă mamă și tată dragă, la unu singur, să-i fac slujbă și curățenie în casă și să-mi plătească unde m'odus Vă-sălie, că nici el n'o știut ce-i și cum, tuna-l-ar și pe el acolo pe unde-o fi, că s-o făcut jendar și s'o dus. călca-lar. ...Și-apăi l'om vâzt și pe Toader, că și el s'o făcut tot jandari, și pe Vălcu, că lo luat și pe el tot la oaste că i-a vint și lui vremea. Că eu, cum știți bine, n'am umblat cu bărbații, că am fost fată curată și sfântă cum îi pita, că nu mi-o trebuit mie bărbat, și mi-o trubuit să lucru și să muncesc, ca să câștig pânea, ca tine surioară dragă și dragă Avrame și dragă Jereghie. Da eu n'am știut că ce-i și cum, dacă te bagi la un om singur, că domn nu e nimeni, făr'că numai Dumnezeu din ceri. Și am intrat la asta pe leafă, pe strada Labirintă, numărul unu, un sfântar pân'la piață. Ioi, ioi, iai! ...Și el m-o întreat că ce sunt, că dacă-s româncă, or ce. Și i-am spus că-s de dincolo, din ținutul Aradului, de la Solca S'apoi m'o întreat că dacă-s fată curată, că lui nu-i trebuie curvă, să umble cu catanele, că el are grije de mine, dragă Avrame și dragă mamă și surioară dragă. Că vă spui, dacă nu m'oți crede să nu vă creadă Dumnezeu, că eu pân'atunci n'am știut ce-i bărbatul și omul și mueria ce-i, călcă-m-ar nevoia! Că m'am b a g a t numa să-l puțulesc și să-l c u r ă ț și să-l grijesc și să-l spăl ca pe un domn, că Domn este numa unul Dumnezeu, și noi nu suntem făr'că oameni. No bine. Și m'o pus să-i gătesc, că zicea că tare mai

știu să-i gătesc și că tare mai sunt cu inimă și cu putere. Nu zic că pită n'am avut și slană n'am avut și tot ce am vrut, că mi-a plăcut să lucră, să fie mulțămătă în casă. Și mă duceam și la piață și la apotecă și toate străzile. Că bani de tranvai imi dădea nu pot să zic. Dar eu n'am pus în gura mea răchie or vînars, ferit-a sfântul. Da el m'o tot întreat că ce-i și ce-i, și una și alta; că dece nu vreau să gust și eu puținel. că răchia e bună și ține sufletul și poate omul să lucre mai tare, că el are o glaje spețială, cu răchie și să-mi dea și mie, că sunt vrednică și curată, de care bea numai fecioarele.

Dragă tată și dragă mamă și Reveico și dragă frate. Că eu m'am mai cunoscut cu'n grenicer și o spus că mă ea și mă duce la el, doar să iasă din oaste, și el o vrut să mă scoată și să mă bage la un ovrei, tot pe leafă, mai mare, ca să-mi fac ce se cere. Da nu mai știu nici de el. Că nu l'om mai văzut nici pe el. Și m'am mai cunoscut cu o cătană, de la fliheri, și nu l'om mai văzut nici pe ăsta, unde-o mai fi... Și, dragă Reveico, numa odată îl văd pe satana că-mi spune: fetițe, ia vezi tu, că mi-o dat ceva în ochi. Da o fost numai satana, că n'o avut nimic. Și atunci s'o năpustit cătră mine. Da i-am zis: da, ce-ai domnule! Stai la un loc! Ia lasă, domnule! Ioi, mamă; da, ce-ai, domnule? Și s'o năpustit pe mine, să mă omoare și m'o mușcat de sub barbă. Da m'am zmucit: ia cată-ți de treabă! domnule! Ioi: mamă! Da astâmpără-te, domnule și cată-ți de treabă! Și, dac'om văzut asta, m'am zmucit și apăi l'am scuipat drept în gură și pe obraz: du-te, Arhanghele! No ce vrei cu mine! No, lasă-mă domnule, c'apăi... Da stai, domnule și cată-ți de treabă! Ce vrei de la mine! Și, dac'o vâzt așa, apoi m'o lăsat să merg la bucutăre și s'o potolit. Și apoi mi-o spus că-i de glumă și că să nu mă supăr, că era cam beut și n'o știut cum e treaba. Că tot la două zile îi venea una bătrână și cu ochelari și zicea că i mătușe și sta cu ea la odae. Da eu odată ce mi-a venit.. și m'am uitat pe la chee n'o, tune-i pe amândoi! Și tot asta bătrână i-a făcut tot felul de toate și om vâzt că-i da și crețari. dintr'o pungă, că mi-o dat și mie vo trei. Da eu am vâzt că nu era mătușe, că se băgau în pat și se înveleau cu măcata. Dă-i să meargă! Și, când o mai vint cătră mine, să mă strivească, i-am spus: na marș, acum de la mine, cănebolândule! Că cu mine n'ai treabă! Dute la mama aia bătrână! Că aia ți-e mure! Ptiu!... Da mie mi-a fost necaz că dece s'aducă alta dacă zice că-i e mătușe, și că de ce se pune cu ea în pat, dacă spune că e bătrână și-i pune ochelarii pe masă?... Și pe urmă

om văzî că asta n'o mai vînt și acum m-o pus pe mine ca să spui că dacă mai vine, apăi nu-i acasă și că să nu mai vie Și, dac'o cherit așa, de s'o dus, apăi o vint, alta mai brează, care zicea că-i soră, și mă punea să le dau de mîncare, să mînce tot numai doi, la odae, mânca-i-ar buba pe spate! Da și asta m'am uitat pe la chee, și om văzt-o și p'asta, nerușinată și spurcată!... D'apoi nici asta n'o mai vînt, și apoi o vint tot alta și tot alta, și-acuma vine una care zice c'o ia de muere, împănată și gogonată. Da eu asta vă spui acum, tată dragă și dragă mamă și dragă Reveico și dragă frate și dragă Jereghie, că eu deacum nu mai am ce căta la casa dumneavoastră. Că m'o pus diavolul și om beut dintr'o ștriclă, și glaja aia o fost poate otrăvită cu ce cu ce, că eu azi nu mai sunt fată, și sunt muere, dragă Reveico și am și un băiat care mil-o rînduit domnul părinte și i-o zis tot așa: Văsălie, ca și lui tata Văsălie Almăjanu, cum îmi zice și mie. Că n'am țipat băiatul, cu m'o 'nvățat satana, și mi-o fost milă și-i musai să-l țiu și să-i dau hrană, cât îi lumea de mare!.. Că al meu îi, și eu l'am făcut. vasăzică. și acuma el vrea să-și ia altă muiere, de la oraș, dragă mamă și dragă Reveico. Și eu musai trebuie să merg și să-mi caut de treabă, că văd că nici se mai uită la mine, că și pe bătrâna o țipat-o, decînd o vint asta în casa lui și se bagă în pat și cu asta. Mîncă-l-ar jermii la spate, să-l mînce, că eu nu m'am dus după el, dracu; că el o vint peste mine și mi-o dat de am beut, și apoi, dragă, s'o năpustit și m'o lojit cu capul de masă, dac'o văzt că nu vrau să mă las. Că zice că-l chiamă Ilie I. Pantahuzeanu, din strada Labirintă, la numărul unu și lucră la Ministeriul al mare, și se duce de face servicii tot în fiecare dimineața, loji-l-ar păcatul și moartea și focul și dam-laua! Că băiatul e gras și a'nceput să zică mamă și apă. C'apăi el ce știe, săracu, dacă eu l'am făcut, vasăzică! El ce cunoaște!

Și vă rog de ertare, dragă mamă și dragă tată și dragă Avrame și dragă Jereghie și dragă Reveico, că nici pe Moisa și nici pe Tulia și nici pe Traiana și măcar nici pe Cleopa nu le-om mai văzt.

A dumneavoastră rușinată

Elisabeta

p. conf. Mihail Cellarianu

*) Din romanul „Polca pe furate” remarcat la concursul „Soc. Techirghiol-Eforie”, roman care continuă a-și aștepta editarea.

Se năruia Caraimanul...

(Creionării fugare)

Mâna care a grifonat notițele de mai jos a tremurat adesea, se vede mai ales din mulțimea felurilor de a scrie. Slove chinuite, trase cu creion neascuțit într'un carnet ținut pe genunchi. Pe alocuri s'au șters de mult ce ău fost purtate. Curios de a afla ceva, ochii îmi lunecă pe rânduri:

In șanț se făcuseră bordee, unde se juca. Nu deprinsesem, din păcate jocul de cărți și deacea nici legături prea strânse cu camarazii nu aveam. Simfiseam blestemul acestei inferiorități capitale încă din timp de pace, pe vremea concentrărilor. Toată lumea se aduna prin corturi, la poker. Erau învățători care se inpăunau în haitele de ofițer lăsând acasă neveste să-răcuțe, cu care nu le era indemină să apară în fața camarazilor activi, care nu i-ar fi răs, dar ar fi făcut ceva mai mult: i-ar fi umilit cu o aruncătură de ochi fugară, și s'ar fi făcut ca nu văd nimic, evitând să aducă vorba despre un subiect penibil.

Acum, departe de viața aceea, strinși toți în aceleaș cuiburi de troglodiți, cercam a uita aceste distanțe. Unii jucau silindu-se să piardă în folosul superilor pentru a fi la înălțimea tresei, și a intra „în atmosferă”. Ceilalți totuși îi gratificau cu epitetul de mărlani, elefanți și alte grafiowitzități prin care-și răzbnau de noua și incomoda camaraderie cu „capra-rul dela cancelarie” pe care-l injura și-l vâra până eri în pământ cu o uitătură...

Cum veneau furioase „cele de 305” și mușceau stânci cât casa din peretele pierdut în sus, cu vârful frecat de cer, al Caraimanului.

Fălâfâ, fălâfâ, fălâfâ! Porneau din ascunzători de după munți cu păduri și se spărgeau în locuri bine reperate. Se auzeau înăbușit când porneau de departe... De sus de pe Caratman clămpăneau neostoit multe mitraliere cu rândul, parc'ar fi bătut toaca la o mânăstire ascunsă în pădure...

Noaptea de sfântul Dumitru. Inaintarea. Nu mai am chip să-mi fac însemnarile. Glume circulă pe socoteala celor ce tremură... Frământături cât în șaga cât într'adins prin dreptul scormonitorilor de obuz din pădurea pe unde ne strecurăm. Ne ridicăm pe lângă zidul Caraimanului. Pe acolo curge pe lepede lată un părau care se'mprăstie pe alocuri. Prin pădure, cireada de oameni răzleși și grupuri, unități dela alte regimente. Le întâlnim venind înapoi grămezi, nu ca noi. Unul cântă... Vre-o câțiva îl fin... Spune vorbe într'aiurea... Cântă ca'n sat. Intoarce arma cu feava la gura și vrea să sune ca din bucium.. Glasul îi e ciudat... Răsună în pădure jocul lui pe ureascuri.

Ne adunăm pe unități.. Popas... Se desface ranița pentru îmbucată ceva. Imposibil de înghițit... Veșnica preocupare nemărturisită: Aici nu cad?

Pasul par'că e străin, nu al tău... Tăcere care mușca nervii... E vorba de un atac simultan al tuturor trupelor desfășurate pe frontul văii... Nu înțeleg mult.. Cine mă conduce? Unde mă duce? Nu știu... Merg! Sus! Înainte... Dreapta ori stânga? Știu cei dinainte. Noi mergem cu nasurile'n ceafa sau ranița din față...

Facem pas pe loc sau fugim, siluete negre cu ghebul penibil al raniței. Sarim peste bușteni, prin tufișuri, peste stânci prăvălite...

Nu-mi dau seama când se'ntunecă: în codru e întuneric pe unelocuri și ziua. Iar pe noi singurul lucru ce ne interesează e să mergem... să punem un pas înaintea celui'alt cu grija, eu teama nemărturisită să nu fie cel din urmă! Cu gândul că fiecare pas pe care izbutești să-l faci, e o biruință, nu a armei, a ta asupra morții care te pândește din mii de tănice ascunzișuri...

* . *

*Șirul de soldați stingheri, care însemnau cararea de scurgere și călăuza spre „linie“... nu mai vorbeau militărește. ci omeneste. Nu stăteau militărește... Nici o putere din lume nu le-ar fi putut dicta atitudinea care o învățasera din căzarmi, la regimente, despre poziția soldatului. Pe cararea în pantă se zugrăvea chipul omului adus de spate, cu o armă pe umăr, finută cum dă Dumnezeu, cu mâinile'n cureaua care susținea cartușierile, ca'n brâu acasă, și cu fața pământie, de munteni smoliți, și'n glas cu tânguital desnădajduit al celui ce a văzut prăpăd de t-a trecut peste orice inchipuire. **

— Ei, mai cămărazi ne prăpadim, mă.. Și arată la deal pe după fagi, unde cotea cararea. Mai aveți cite-va sute de metri și-ți vedea...

Groaza se ascundea după tufele acele.

Ceva... nimic... un nimic cumplit... Niște forme de copaci, o adâncitură cu dunga neagră a unui pârău... cu trunchiuri negre răsturnate... cu strecurări de raze printre trunchiuri... Se mișca ceva? Nu!.. Nimic... Dar dacă deodată ne surprind? Nu! Trece! Ochii atenți... Nici o rază pierdută nu-ți desvăluie taina dinainte.

Lună. Tăcere. Poala codrului zvârle umbra ca de pacura, desenând marginile poenei. Prin verdeța care abia se ghicește acoperita de un fel de ceață de raze de lună, se zaresc pete mari, negre Mușuroaie? Trece prin umbra copacilor spre dreapta... Coloana trece pe lângă o pata de celea... Ajungem. Incepem să ghicim înfiorându-ne... Flutura pe la ureche de undeva, nu știu de unde: „gropi facute de obuze din cele mari“. Tremurul. Mă stăpânesc.. Plecăm. Oftări... Numai bidonul se izbește, sunând sec, de teaca baionetei dela sold... Se deslușește.. E o goura conică cu vârful în jos!... gura cam de 6 m. diametru. și adâncime... par'că-i fontana... În fund e chiar apă. Se zărește o clipă cerul în fund. Hai! Era să ma'npiedic să cad acolo. „Iată ce ne așteaptă!“ zice fiecare fără să șoptească Și tăcerea e enervantă. Se aude până și nișcarea apei în bidon. Un camarad bea scurt o înghițitură, să-i fugă un nod din gât.

*Mișcarea trupelor s'a rânduit în marginea poenei, în linie de batalioane încolonate. Par'că am fi pe câmpul de instrucție de la **

La un moment dat se aude ceva... ca o învărtejire a copacilor... frunzele par'că sunt biciuite de un vânt brusc... dar nu e nici o boare... Se văd linii de flăcări ca licuricii... și se aude poenind ca un sfârc de bici drept lângă ureche. Auzi! O bufnitură infundată, departe, ca o scapare a unui chilag pe un pod de beci, pe care o auzi din a patra odae când e liniște și vară.

Seurt se aude ceva bizar prin văzduh și deodată par'că sărim toți în aer, surzi și cu răbufnet în cap. A trăznit? S'a năruit Caraimanul! Pârâe copacii de bucăți de stânci ce cad printre ramuri strivindu-le... fum colorat ca de la un incendiu... Pe aici n'a ajuns... Bine!

S. Nard

FOLKLOR

adunat de C. Tanase-Teiu

Sărmana streinătate,
Mult avui de dânsa parte.
Eu de mic am pribegit,
Printre streini am trăit...
Dușmanii m'au urgisit,
Prietenii m'au urtit,
Dușmanii s'au bucurat
Că eu m'am instreinat.
Dumnezeu m'a ajutat
Și eu carte-am învățat,
Să fie la dușmani minie,
La prietenii bucurie...

*auzită dela Elana N. Gavrilescu
Com. Cotirgaș, Brășteni*

— Om frumos la frumos tra ge,
Dar noi hîzii ce ne-om face?
— Am umplea lumea ca dracii!...

Foaie verde simzleană,
La lelița din poiană
Țucă-i ochii și-o sprinceană
Și cerceii din ureche
Și gura cînd mi-o fi sete.
Mîna cu inelile,
Pieptul cu mărgelile...

*auzită dela I. Silvan
Cotirgaș Brășteni*

Prima vizită a Regelui Carol I în Piatra-N. și județ.

În arhiva museului „M. Stamatini” din localitate, se află dosarul călătoriei prințului Carol și programa vizitei sale în orașul Piatra, făcută la 26 August 1866. Cu ajutorul acestor documente inedite și a lucrării doctorului Kremnitz, „Din viața Regelui Carol” apărută în limba germană, putem ușor reconstitui această vizită rară. Orașul Piatra Neamț a fost atât de fericit că a declarat ziua aceea drept o adevărată „sărbătoare națională.

Încă la începutul lunii lui August 1866 luase tânărul prinț hotărârea să viziteze Moldova, care aștepta cu nerăbdare să-și vadă noul domnitor. Cu tot doliul — căci tocmai atunci aflase știrea despre moartea mult iubitului său frate Anton, răpus în urma rănilor primite în lupta de la Sadova, a părăsit Bucureștiul la 11—23 August 1866. El a fost însoțit în călătoria sa de cei doi miniștri Moldoveni, Mavrogheni și Ghica.

Aceștia doi se bucurau în provincia lor de baștină de multă stimă.

Drumul ce trebuia să-l urmeze, ducea prin Buzău, Focșani, Adjud, Ocna, Bacău, și în seara zilei de 12/24 trebuia să sosiască la Piatra. Prefectul Roznovanu în comun acord cu primarul urbei Teohari și consiliul comunal i-au pregătit o primire fastuoasă. Din cauza doliului din familia princiară trebuia să lipsească muzica și balul. Prințul trebuia să sosiască din Bacău intrând în Piatra pela bariera „Mormântul Turcilor”, să parcurgă strada Mărăței și să vină direct la biserica domnească. Aici trebuia să i se prezinte autoritățile și notabilitățile urbei. Noaptea trebuia să o petreacă în casele Colonelului Rosnovanu. Dispoziția aceasta sa schimbat în ultimul moment, când fu fi-

xată casa doctorului Miller drept gazdă pentru prinț; acolo avea să i se servească și o masă la care a fost invitat un număr restrans de persoane. La sosirea prințului, în marginea orașului, trebuiau să sune clopotele tuturor bisericilor până la intrarea lui în Biserica Domnească.

Cel mai interesant moment al programului a fost punctul 14.

„La ieșirea Înălțimii Sale din biserică trecând pragul ușii domnul prefect va recomanda corpul profesoral și junimea studioasă a orașului, după cari școlarii vor pleca drapelurile spre Înălțimea Sa, iar domnul Institutator superior al „școalei normale” și cu doamna profesoară înaintând spre Înălțimea Sa vor felicita.

— „Măria ta, fericirea ce ați făcut cetățenilor vizitând orașul lor Piatra și sărbătoarea ce astăzi le-o dați cu prezența Voastră vor fi eterne în inimile acestei junimi; Să trăiți, Măria Ta”. Pe atunci nu exista încă altă școală decât numai cea Centrală; singura școală primară din toată urbea, căci Gimnaziul, Petru-Rareș sa înființat abia cu 3 ani mai târziu.

Totul a fost exact întocmit, dar din cauza ploilor mari s'a amânat vizita cu două zile. Ploi mult așteptate după un timp secetos cari a făcut, după spusele unui subprefect depe atunci, ca să nu aibă țărani ce mânca, iar holera să se răspândească și în județul nostru, mai întâi la Târgul-Neamț apoi făcând victime și în restul județului.

La 14/26 August, într'o zi de Duminică, o zi minunată de vară și de soare a părăsit prințul orașul Roman, plecând spre Piatra. Drumurile au fost reparate și se aflau în stare bună datorită grijei prefectului Roznovanu Mii de țărani au lucrat la repararea drumurilor chiar și în timpul marilor ploi. Prințul s'a oprit la moșia familiei Ghica din Dulcești luând aici o mică gustare, primit cu multă atenție din partea principesei Ghica născută Hurmuzachi și originară din Bucovina.

Pe la amiază a ajuns prințul la Piatra. Orașul i-a făcut o plăcută impresie, de părere fiind că este cel mai frumos oraș din Moldova. După visitarea biserecii sfântul Ioan și după prezentarea autorităților a plecat el mai departe spre mănăstirea Varatic, fără să mai oprească pentru mai mult timp în capitala județului. Ajuns în preajma mănăstirii Varatec a fost primit în sunetul vesel al clopotelor, de către 200 de călugărițe în frunte cu starea mănăstirii - un mare tablou așa cum ni-l descrie doctorul Kremnitz.

Prințul Carol a fost adânc impresionat de cele văzute la această mănăstire. A asistat la vecerne și a petrecut câteva ore

de plăcere în mijlocul unui raiu pe pământul acesta. A fost găzduit în casa maicii Negri, sora ministrului Costache Negri. Atunci se găseau în rândul maiciilor dela Varatic foarte multe vlăstare a celor mai de seamă familii boeresti din Moldova. Prințul a asistat a doua zi la serviciul divin, căci era o zi de sărbătoare, ziua „Adormirei Maicii Domnului” și hram la Varatic.

— De aici pleacă la Agapia, care îi făcu o impresie și mai bună. Nu putea însă să rămână aici mult timp nevoit fiind să-și continue drumul spre mănăstirea Neamțului unde îl aștepta 1000 de călugări și episcopul Hușilor. O parte din mănăstire fusese distrusă în urma unui incendiu. Suita prințului făcuse observația că mănăstirea, deși mai mare decât celelalte două văzute până acuma e mai puțin îngrijită decât cele ale călugărițelor. De aici pleacă prințul spre Târgul Neamț, unde avea să viziteze și cetatea înaintașilor săi.

Prof. Al. Grigorovici

Autori și cărți

A. Cerneanu — E. Ar. Zaharia

„Rostiri tari”

(Ed. „Indrumarea” 1933)

Intr'un interview acordat ziarului „Facla” complexul analist al „Ultimei nopți de dragoste” și al „Patului lui Procust” — am numit, firește, pe d. Camil Petrescu — a avut următoarea frază, susceptibilă interpretării în sens profetic deci condiționat astăzi, dacă n'am privi în d. C. P. seismograficul viu, în măsură să denunțe orce înfrățirile precipitații ale vieții literare contemporane: „Cred deasemeni că dintre cei tineri de tot sau dela unele reviste regionale de prin Bucovina și Ardeal (cea mai nouă generație care a făcut cu numai lăceul dar și școala primară sub regim rominesc, ne pot veni multe surprize.

D-l C. P. urmărește desigur manifestațiile celor ce sunt ca „nourii mici la orizont”, și bănuiește acolo posibile destine.

La fel toți acei ce stau în legătură cu mișcarea culturală provincială, în special a Bucovinei, constată o înviorare îmbucurătoare a spiritualității regionale, fadă până la inexistență până mai eri. Șapte reviste — și „Junimea literară”, „Orion”, „Pana literară”, „Craiu nou”, au fiecare o atitudine tină și unele chiar precisă — pentru o Bucovină care n'a prea excelat în matadori ai minții, e mult, veți recunoaște...

Dacă măcar unul din armata junilor flirteuri cu muzele va fi fiind menit să-i ridice cîntecul până la altitudinile abstracte cari transcind timpul și spațiul încă va fi câștigat literatura noastră.

Dar problema aceasta își are loc în alt domeniu. unde și-ar găsi rezolvirea, neputînd fi raționată aici fără să îmbrace aparența comentariului vid, inutil, dar tendențios pentru poziția recenziei de față.

Volumul mic, așa cam cit o stea văzută cu ochii liberi, scos în colaborare spre ușurarea sarcinilor materiale sub titlul pretențios de „Rostiri tari” divinizează în părțile egale treizeci și două de poezii.

În prima — cari prin nu știu ce subtilă ironie a dat și titlul cărții — d. A. Cerneanu caută să fie original și reușește tocmai bine să fie ieftene factice.

*Cu mine de mină
singur
hămesit de ducă
vagabondez ca o nălucă
pe drumuri neumbrate
spre țara fără de păcate.*

(Exemplificării i-aș putea adăuga încă zece-douăzeci, asemănătoare, fără ca nimic să mă desmintă).

Obișnuit adoptă maniera unui misticism scurbd și banal care n'are corespondență decît în ritm, cu Claudel. Rar o strofă inteligentă, de un arghezism minor și aceea...

*„În smirc de vorbe goale
uritul mă'nfioară...
Dă-mi Doamne vorba crudă
cum fuse'n tăia oară*

(Poema agoniei mele)

...sau combinat cu Reiner Maria Rilke:

*„peste voi cimitire de larve
peste tine noapte păgînă...
odată a ina mea va fi stăpină.*

(Inflorire)

Numai dacă d. Cerneanu va fi fiind mult prea tinăr, îi sunt scuza-
bile dificențele acestui debut și atunci nu l'am sfătui să-și arunce harpa
ci ne-am permite să-i recomandăm punct de plecare „Peisaj nocturn“
unde nu-i lipsesc oarecari virtuozități.

Orcum, fără cea de-a doua parte subnumită a „Trandafirilor negri“
în cari d. E. Ar. Zaharia ne salvează dela plictisul platitudinei colabora-
torului reciproc, tipărirea celor 64 de pagini nu și-ar fi avut rost.

O singură poemă cunoșteam dintre ale d-lui E. Ar. Zaharia. Cînd
i-am văzut numele pe copertă ne-am amintit:

*„În zone de argint banal contemporane
cu chiote lirice și avânturi bolnave
trăim covulsiuni de suflete slave
sub podul vremii brune și dușmane.*

Remarcasem atunci, în treacăt, ceea ce fiecăruia e accesibil să inter-
preteze: conduita d-sale față de poezie esurprinzător modernistă fără a
fi robită cristalizărilor reci ale ermetismului. Aduce de pe acum un lirism
n doze bine drămuite, turnat în retorte de pitoresc și incantație, maturi-
zat, pasibil să-i de într'o zi piatra prețioasă sub cari porțile poematice
românești sar în aer și se deschid.

Stingăcii, înriuriri? Sunt excesiv de rare și unde se întrevăd filigra-
mele talentului is de ignorat, deocamdată, dîndu-ne posibilitatea să sperăm
într'o emancipare totală de ele și în îmbrățișarea un. ui mod propriu, pe azi,
pe mîni. Și ne susținem cu ușurință dacă ne pretăm la o incursie în ra-
ional începuturilor șovăitoare ale oricăui dintre amanții divinei Polimnia;
precizăm: *celebri*.

Și că E. Ar. Zaharia denotă un talent e incontestabil, — am cre-
dința că nu se va găsi unul dintre criticii consacrați să mă infirme, cel
puțin întru acesta. E greu pentru mine, recunosc, să revendic în ochii lor
realele însușiri ale unui poet nou, cine însă dintre cunoscătorii de poezie
dela noi, cetîndu-le nu va fi ciștigat iubirei celor câte-va unice strofe din
„Dragoste“:

*„Și după ce te vei mândri cu sânii
și-i vei sălta uitîndu-te la ei
să-ți mai înalți ca niște stînjenei
mînunatele flori ale mîinii*

*Și talia să crească melodie
de puritate candid inegală
privirea-mi simt cum îți spală
picioarele calde și ție.*

E. Ar. Zaharia modulează stilat, despre dragoste, despre femei, despre sat și despre natură în genere; piese inegale ce vădesc un temperament chinuit încă de febra în formație a trainicelor creații, — momentar asemenea aurorii calme, cari poate prevesti o zi minunată de frumoasă.

În „Virgo Martha” rafinamentul se subminează magic înefabilului:

*Și rămiu așa de neștiutoare
cu sfircul sinilor brun
încit mă'ntreb: să nu spun
că semeni cu o floare?*

Dacă spațiul ar îngădui am transcrie, de drag, în întregime „Pulchra avis” „Final inuman” „Elogiul frumuseții” „Senzații” „Plic roz”, realizări ce sunt de considerat complete, indisolubile metale pentru cele mai perspicace alhimii critice, după cari i am cere să se lepede de unele vestigii crevediene:

„Toamna și-a cules aur și griu în hambare”

...,animism” prin metaforă, litoral când grotescului când absurdului, atât de specific la acesta din urmă, (S. ex. *Soarele din pălăria lui mi-aruncă gutui*”). pentru că E. Ar. Zaharia are imagini cari îi aparțin întru-totul: „*Anotimpul se'ntoarce'n jăratec, soarele plouă funiide flăcări*” sau „*Ziuu-i curată pahar*” sau „*Pieptu-i descoperit și curat ca florile la îmbocire*” și sentimente asemenea originale:

*„Să ne prindă noaptea ca apa nisipul
și să stăm într'insa neștiuți de nimeni”*

„Trondafirii negri” se închid cu o pereche de versuri ce descind, prin factura întregului, pe teren cași-virgin în literatura noastră. Și ne-am gândit la Frank Wedekind, la Alfred Kerr, la Klabund, la Hans Adler și ceilalți cari au aprinsatit de superb dinamitele singerării lor în vitregul veac XX.

Așteptînd încrezători ciclul întreg, când am putea fi odată în patru ochi cu autorul lui i-am face întrebare, solicitîndu-i să ne răspundă cum devine și cum rămîne cu avertismentul: „*Pe meridianul ăces a nou și sincer nici un străin, nici un spurcat la gură din cei ce scriu cuvintele ce noi nu le rostim nicind.*”

Acestora le aruncăm lava disprețului și-i poftim să tacă” (!)

Pin'la una alta rețineți acest nume: E. Ar. Zaharia.

G. D. Pan

Const. Turcu

„Inflație și deflație școlară”

(Tip. Lumina Piatra-N.)

Într'un stil colorat d. Turcu arată la începutul interesantului său studiu, importanța Liceului Petru-Rareș din Piatra-N. focarul de lumină al întregului județ. Graficele bazate pe datele statistice sunt cel mai plastic mijloc de a studia o situație și de a o reține în minte pentru multă vreme. D-sa arată epoca cea mai caracteristică a liceului, 1912-1932. Cauza creșterii continue a populației școlare în acest timp—minus eclipsa războiului și minus ultimii șapte ani a fost starea de belșug a populației

de la munte și a celei de pe toate văile jud. Neamț. O industrie forestieră uriașă, o agricultură bună. Belșugul aparent a făcut pe țăranul român să nu mai vrea pământ, să vrea școală. Apogeul a fost în anul școlar 1924-1925. Inflația școlară trebuie împiedicată. S'au pus taxe mai mari, s'au desființat burse, s'au facut examene tot mai grele, s'a reinființat bacalaureatul. In felul acesta s'a ajuns la o selecțiune rațională. Dar graficile cetite bine arată și lucruri triste.

Proporția Românilor și a străinilor :

	1912-13	1929-30	1931-32
Români la sută	73	74.5	70.3
Străini la sută	27	25.5	29.7

Dar făcând procentul de reprezentare în școală a întregii populații a județului avem:

Români la zece mii	17	18	16
Străini " " "	56	48	52

Bacalaureatul pe ultimii opt ani este și mai concludent :

Confesiune ortodoxă la zece mii 8

" mozaică " " 65

In cele 20 de pagini, un studiu serios, complet.

I. C. Borca

Vitrina cu reviste

„VREMEA“... (Anul VI No. 305) Intilnim, ca de obicei, numele d-lor Mircea Eliade și Emil Cioran, reprezentanții de prim plan ai spiritualității rominești tinere.

Promițătoare nuvela d-lui Mihail Băișoiu.

Inutilă și slabă pină la a nu cadra cu revista d-lui Donescu, poezia semnată D. Cosma. Și-ar avea loc la noi, de ex, dar nu in revista d. Donescu. Altfel n'am înțelege de ce se întirzie publicarea unor „debutanți“ cari sunt orcum mai de apreciat.

La fel cazul cu d-l M. Pavelescu. Scrie de multă vreme și totuși intilnim la d-sa niște ogari descinși direct din poezia lui Emil Botta.

Tot tinărul Alexandru Sahia redactează paginile? (Exagerată modestie la acest A. S). In van aștepta-vom cartea cu subiect din viața minăstirei? Sunt oameni cari speră in proza d-tale, domnule „comunist“.

Cel mai complex si mai bine pus la punct serviciu de informație literară prin „fapte și idei“.

„LINIA NOUĂ“ (No. 6, Septembrie 1933). N u m ă r u l de față trăește, credem, prin proza d-lor Sm. M. Vizirescu: Neagu Rădulescu și prin pagina poeziei.

Balada d-lui Radu Gyr „Corbea“ a mai fost publicată in „Axa“. Pentru felul inteligent cum exploatează autorul ei muzicalitatea versului popular transcriem:

Broștile,
ca ploștile
șerpilor și'ntind grinzile
lucii ca oglinzile,
puii lor cit punțile
și serbează nunțile

Chiofioranii
roșcovanii
șobolanii și chițcanii
s'au umtlat ca bolovanii
și torcindu-și tunia
șes paingi cit inima.

Neobiectivă „Cronică“ semnază d-l Paul I. Papadopol. Ar trebui să se aprecieze din punct de vedere al conținutului artistic nu formal.

Găsește d-sa de pildă că fac artă și au talent atît George Fonea cînd spune :

„Se 'ntoarce umbra veche'n amintire
Cum se întorc potecile în pădure“

ci: și Constantin Nisipeanu

Veronique calcă notele sub picioare
ca un innotător valurile
Melodii o cuprind în brațe,
I-se așează pe git, pe degete..

Noi, așa privim.

D. Gh. V. Bacovia e cel ce-a scris „Plumb“ și „Schintei galbene“? Credem că e un debutant...

Mugurii, au dat pe ram, zadarnic,
În a meu inimă e toamnă.

„Revista revistelor slab susținută într'un spațiu cam limitat față de multe „deprisosuri“.

Notele informative lipsesc cu desăvârșire.

Așteptăm încă un număr...

„PANA LITERARĂ“ Anul I No. 2-3—Iulie-August.

Fără exagerare e floare unică pe câmpul tinerei revistice provinciale, tipărită în excelente condițiuni grafice, cu colaborări fericite.

Apreciem în deosebi, dintre eseuri: Traian Chelariu „Dubla valoare a experienței în creația literară“ Ionel Crețianu „Scepticism ironic“ E. Ar. Zaharia „Ghinionul premiilor naționale“ George Tudose „Iarăși câte-va cuvinte“.

Proză pură de Mircea Streinu, Victor Măgură, Aspazia Munte, D. Dumbrăveanu, V. Iliuș.

Remarcabil „Jurnal de poet“ al d-lui Sorin Mihaiu (?):

„Mă preocupă cunoașterea lirică. E un mod încă înedit în sensul în care îl gîndesc eu. Sunoășterea lirică s'ar stabili pe plan metafizic, deci axiomatic.

„Exegeți ai spiritualității contimporane insinuiază că metafizica ar fi gratuitate. Nu pot crede asta. Insuși cartesianismul, cu toate chițăbușăriile sale, arată că metafizica exclude gratuitățile. Și încă: metafizica a rezultat din imensa dramă a existenței lucide“.

Versuri de toate nuanțele, și mai sănătoase și mai clorotice. Semnează: Iulian Vesper: „Baladă“ și „Zugrăvire în pastel“ („Noaptea reze-mată 'n crestele pădurii / a cântat în frunza fagilor și-a adormit“ amintește de „...cei patru lăncieri ai mei / au adormit sub noaptea 'n lăncii sprin-jinită“ din „Pădurea adormită“ a lui Radu Boureanu. Dar frumos vers... Mircea Streinu „Caterina dela Siena“ „Bilanț poetic“ „Ritm Alert“ (Dece fi plasezi la un loc cu Pohonju, d-le secretar de reducție?) E. Ar. Zaharia „Minois“; Ghedeon Coca „Copacul“ Victor Măgură „Elegie simplă“ Ionel Crețianu „Stea senină“ „Elegie“; Aspazia Munte „Din timp“ „Drum se-ral“. Apoi: Teofil Lianu; N. Teaciu-Albu; laudabil actul de-al reda pe Li-Tai-Pe, în romînește, fie chiar din germană, dar ce să credem de acea-stă onomatopeică barbistă?: „Numai King /Ting-/Munte ascuțit/și un(') te

miri ce, /Li-Tai-Pe") Aurel Putneanu; A. Cerneanu; Dorel Teodoru; Dinu Donciu; V. Vrănceanu, ș. a.

„Cronica“ o susțin: E. Ar Zaharia, Ionel Crețianu, Dem. Codrescu, Filaret Ozar, B. Bănulescu.

„Revista revistelor“, mulțumitoare.

Invidiem entuziasmul...

ORIENTĂRI. (No. 7—Iulie 1933). Pe d-l B. Iordan l'a epuizat romanul recent apărut. „O aventură în Ucraina“ nu vine decât să periclitizeze încrederea acordată unanim la apariția lui. E o povestire plată, fără situații verosimile, pe alocuri, plictisitoare, cu stil tot neindemânic, nepurificat. Imediat după o frază a eroinei, când pronumele nu-și mai avea loc :

„Ea vorbea ca'n romanele rusești. De fapt trăise în *acea* atmosferă romantică din „Eugeniu Oneghin“ „Sanin“ și „Apele Primăverii“.

Intr'o zi ea veni tristă.

— Ce înseamnă *aceasta* o întrebai eu...

— Dragul meu, spuse ea.

Să sperăm că autorul „Normaliștilor“ se va reculege.

Sincere poezii semnează D. Iov; I. I. Alexandrescu; V. Pușcașu; Radu Nour; C. Ștefăniu; N. Surduceanu; Petre Pop. Mai semnificativi: Gh. Bobei, Gh. Popovici și Tina Umbră.

Pe urmă domniile aceștia cari au ajuns cu revista într'al doilea an de apariție, la al 7-lea număr și nu se pot desprinde din cadrul mediocrității, neaprinzând nicăieri o scinteioară de talent barem, (B. Iordan era remarcat de mai înainte) afirmă față de Ibrăileanu, Stere, Sadoveanu, tânărul Fântăneru și fie chiar G. Călinescu o insolentă ostilitate, nejustificată decât prin ironiile sălcii ale d-lui Neculai C. Tulei (?) cari ne învață că „Arghezi este un artist, un creator de limbă literară“

O fi, dacă spune dumneasa...

în No. 8 semnează și d-l B. Iordan o poezie, eminemantă topânceniană:

„O blondă teraphină, cu dinți de edelweiss,

Dintr'o cutie Stolwerck cu bumbi mirați (?) de aramă

Ea scôase unduioasă banala caramelă;

Deschise nctet poșeta de marochin blindat (?)

Și-și drese fața pală cu Kohl și pudră riz.

...teraphină blondă + cutie Stolwerck + bumbi mirați + marochin blindat + față pală + pudră riz = caramelă banală.

Dar dece: bumbi mirați, marochin blindat și „kohl“ cu majusculă? Elucidați rogu-vă aceasta, onorabili domni, altfel mă sinucid, de ignorant ce-s.

Largi posibilități de prozator bănuim și noi d-lui *Dutzu H. Cerbu* și așteptăm...

„**MOLNA**“ (No.1. Anul I) E cât o foiță de țigară și-au luat nașterea la Mihăileni-Dorohoi. Pentru ce? Ca să aducă prinos literaturii romine talenșul viguros al d-lui poet *Jean Pohonțu*:

„*Acesta o'nșelase cu nimfa Singaris*

și ea pedeapsă Rhea o făcu să piară
din care cauză frumosul tânăr Atys
inebuni și urlând sălbatic ca o fiară
el strabălu pădurile Didemei cu chin
pân'ce de milă Hera îl prefăcu'ntr'un Pin.
Mai are cineva ceva de zis?...

„INMUGURIRI“ (Anul II No, 7-8) D. Mihail Șerban n'a făcut un pas spre maturizarea posibilităților d-sale de prozator. Va rămâne pururi debutanț? N'am dori-o.

Mihail Havriș scrie conștiinșios despre: „Cavalerii cîntăreți“ a' d' lui Virgil Tempeanu.

Un portret minunat de fetiță insoțește o poezioară promițătoare dedicată „Amintirilor“...

Transcriu strofa II-a:

„Colindă pașii în voi
Prin miriștea uscată;
Isvorul a secat demult
Iar crângul e bătrân — Ascult
Un glas străin de fată.
Iar sufletul mi e gol de voi;
S'a vestejit azi lanul cu trifoi.

Destul rafinament și abilitate pentru o debutantă, nu? Tot ea semnează și o picătură de proză „zlataustă“. Desprindem:

„Sanda, mi-e sufletul greu ca o coroană egipteană, diamantele copilări(e) mi-l apasă. Lasă-mă să'ndrepte spre tine strălucirea lcr, să nu mă orbească. Sanda ascultți?...

Orcum, ești simpatică, Tana Mugurel.

Justus

Simplă paranteză la un „interview“...

Victor Eftimiu, — știți laureatul național pentru Poezie — (care „poezie“?) — acordindu-și un interview. publicat prin intermediul d-lui C. Panaitescu în „Facă“, monologhează :

„Provincia este o sinucidere. Cel ce poate să rămînă sau dacă se reîntoarce acolo odihnească-se în pace“.

Tineri ahtiați după căpătuială grabnică prin nepotism, gînerism, cumnățism sau alte asemănătoare mijloace, lepădați haina fățarnică de paladini ai spiritualității, ai trăirei izolate, adecuată numai frămîntării durabilelor creații, năvăliți spre Capitală or consolidați-vă situația acolo; îmburgheziți-vă victoreftimește.

Provincia n'a avut, n'are și nu va avea nevoie de voi. Sărmani sufletește, oriunde, tot „tineri ahtiați după căpătuială grabnică“ rămîneți.

Dar nu stați în calea altora, nu căutați să-i adumbriți prin obrăznicii afișate ostentativ față de înaintași, fie aceștia chiar inexistenți, în ce privește opera lor.

Nu mai prinde...,

G. D. Pan

B A Z A R

■ „Petrodava” prin însăși publicarea literaturii și a cuvîntului celor tineri caută să fie oglinda fidelă a mișcărei culturale.

Toate articolele publicate aici nu angajează întru nimic colaboratorii între ei.

Dealtfel dela primul număr am mărturisit că nu suntem pentru vreo atitudine oarecare.

Vrem să activăm cu obiectivitate și conștiințiozitate pentru prezentarea și răspîndirea culturii de ieri, de azi și de mâine...

Atît și nimic mai mult.

■ Primim „*Pustiuri dragi*” un volum de versuri din care desprindem în întregime:

*Pășind încet prin ierburile ude ,
Stioasele miini ți le-ai întins spre zarea visului ;
Iar beuzele-ți tremurînd insetate,
Ca'n nopțile neuitate
Ți-le-ai muiat în șipotul amintirilor tale...
Ușor deslipînd geană de geană,
Prin depărtările mute și-ascunsele cai
Sufletul ți l-ai simțit îngreuiat și trist.
Și-ai plecat pe-o vreme cu zăpușeală de vară,
Lunecând ca o rază ;
Iar noaptea, coborîndu-și seninul,
Umbrea cărările toate...
Oprîndu-se prin ierburile ude...*

Volumul e al d-lui *N. Anghel*, și autorul lui nu desminte un temperament de poet, cel puțin, cu-toate- că încolo domnește influența covîrșitoare a lui *G. Bacovia*.

Cînd se va emancipa de ea, d-sa poate să-și mai tipărească un volum ; și atunci ne-am angaja într'o discuție mai largă...

■ După elogiatul „Sbor alb” (și ne gîndim mai ales la „*Anna Maria de Valdelievre*”) *Radu Boureanu* ne va da un roman „*Anatol între umbre*”.

■ „*Nostalgie*” se cheamă cel de-al-cincilea volum din ciclul „*În preajma revoluției*”... al d-lui *C. Stere* și va apare în *Octombrie*, bine'nfeles tot la „*Adevărul*”.

■ Un roman intitulat „*Tristețile unei regine*” n'apare în editura *Ig. Hertz*, colecția celor 15 lei ?

Ar fi *abracadabrant*...

■ *Har. Mihailescu* nu s'a hotărît încă definitiv asupra titlului ce va să-l poarte volumul său, a cărui apariție prietenii o dau ca sigură.

In definitiv nu titlul importă...

■ *Ioan Vespremie* pregătește un ciclu unitar „Cinzepe-
tru Ly”.

Alt ciclu („Psihys”) va apare odată cu infloritul zarzărilor.

■ Din seria tinerilor poeți, — inaugurată in acest număr cu *N. Crevedia* — urmează să facă parte: *Radu Boureanu*; *Mateiu Alexandrescu*; *Har. Mihailescu*; *Virgil Gheorghiu*; *Simion Stolnicu*; etc.

■ Priviți-! Este *Eugen Ionescu*, de profesie negativist, un fel de „Torquemada a romînesc”, al pseudovalorilor, aceste titluri sprijinite de un talent care nu-l compromite nici genialitatea din ale dumisale „Elegii”.

*Semenii mei
nu sunt smei.
O, sunt blegi
sa-i legi*

sau

*Vai, tot sânt
pe pamânt.*

Cum ?!

■ La finele lui Octombrie apare și „Septentrion”, bloc literar-critic-polemic, să întrunească o mină de tineri, cari cred că au ceva de spus.

Adolescentul *George Demetru Pan* va publica acolo un sir de eseuri despre „Literatura „deleteră” și cea mercantilizată. „Elogiul cinismului” și „Negativ-Pozitiv”.

Asemeni *Har. Mihailescu* despre „Neo-clasicism”.

■ Romanul al lui *Zaharia Stancu*, „Dinamita”, ce stă să apară de sub tiparițele ed. „Cugetarea” este așteptat cu interes și de provincie.

La fel, volumul de versuri „Iuimi sub săbii”, al oțărătului *Eugen Jcbeleanu*.

■ Deocamdată sezonul literar se anunță mănos și darnic ca o vadană. Vor apare cu certitudine: „Fatina” d-lui *Perpe-sscius* (Adevărul) „După două mii de ani” de *Mihail Sebastian* (Ciornei) „Pojarul iubirei” de *Liviu Rebreanu*, „Doctorul Taifun” și „Clopetele dela minăstirea Neamțu” de *Gala Ga-*

laction („Adevărul”) „Agonii” esșeuri de Emil Cioran; „Viața Mariei din Magdala” de Petru Manoliu (Vremea) și „Metal pur” de Camil Balthazar.

■ Intre recenzille viitoare: „CARTE DE ICONAR” de Mircea Strelnu.

□ Dintr'un interview luat de d. C. Panaitescu, tinărul—și prețiosul, putem spune—colportor cultural, d-lui Zaharia Stancu, redactorul excelentei reviste tinere „Azi”, care stă să apară zilele acestea :

Ce e cu grupul așa zis INDEPENDENT ?

— Mișcarea „grupului independent” a fost privită foarte rău. S'a mers până acolo încit membrii lui au fost amenințați cu excluderea din societate pentrucă se întruneau săptămânal în localul societății ca să pună la cale organizarea unei serii de reuniuni locale în câteva orașe ardelenști. Această activitate a părut conducătorilor societății suspectă. ȘI NI S'A INTERZIS ACCESUL ÎN LOCALUL S. S. R-ULUI!...

— *Nu crezi că S. S. R. ar putea organiza, cu ajutorul scriitorilor tineri, echipe volante de sănătoasă propagandă culturală în provincie ? Nu crezi că în modul acesta s'ar ajuta demn scriitorii tineri și în același timp s'ar ridica nivelul vieții culturale de provincie, monopolizată de toți nechemafii ?*

— Desigur ! Am încercat aceasta în primăvară, la Brașov și la Sibiu. Am avut săli arhipline. Experiența va fi exemplificată în iarna aceasta—nu sub auspiciile S. S. R.-ului—de grupul scriitorilor independenți. În Transilvania vom avea dealfel și sprijinul asociației scriitorilor ardeleni, înființată de curând la Cluj”.

Și cine nu crede în puterile de muncă și în elanul lui Zaharia Stancu ?

Și cine nu crede că scriitorii tineri vor fi îmbrățișați pretutindeni, în provincie, cu dragoste, chiar de cei mai virstnici ?

Pentrucă mulți sunt (ne) chemați dar puțini aleși..

■ *Intr'ur ultim număr al „Adevărului literar” d-l G. Călinescu semnează elogioase cuvinte despre „Bacalaureatul lui Puiu” de N. Crevedia.*

Pare-se că d. G. C. vrea să dovedească spirit de obiectivitate și—simultan—să-și retracteze, într'un fel, o eșire neavenită și injustă de altădată.

Aplaudăm.

■ Numărul viitor al revistei noastre apare la 24 Octombrie a c în 32 de pagini.

■ Tot ce privește administrația revistei „Petrodava” se va adresa d-lui Ing. ION CIUPALĂ, str. Hurjui Pantelimon No. 60 Piatra-Neamț.

■ *D-l C. Tanase-Teiu are delegație de incasator din partea „Petrodavei”*

PETRODAVA

Revistă de prezentare și răspândire a culturii în genere

Director: IOAN DRAGAN

Redactori: V. SCRIPGARU
GH. GH. NECULAU

Secretar de redacție: G. D. PAN

Redacția: Str. Plantelor No. 34 Piatra-Neamț

Cercul de colaborare culturală „PETRODAVA” Dimitrie Hogea; Pr. C. Matașă; Mihail Botez; Har. Mihailescu; Ioan Ciupală; Ioan Matașă; Al. Grigorovici; V. Dorneanu; Ioan Trutzel-Vespremie; Ioan Botez; Petru Diaconescu; N. Lovinencu; G. Luchian; L. Revent; M. Cojocaru; Miorica N. Rențea; Ludmila Florea; Nicu Nohai; C. Tănase-Tolu.

Iulie - August - Septembrie 1933

CUPRINSUL :

GEORGE DEMETRU PAN
IOAN VESPREMIE
Pr. C. MATASĂ

HAR. MIHAILESCU
MIORICA N. RENȚEA
IOAN CIUPALĂ
VASILE DORNEANU
MIGNON

NICU NOHAI
GH. GH. NECULAU
GEORGE DEMETRU PAN
ION MATASĂ
E. AR. ZAHARIA
GR. STURZU
MIHAIL D. STAMATE
VASILE DORNEANU
IOAN DRAGAN
ARTUR ENĂȘESCU
MIHAIL CELLARIANU
S. NARD
AL. GRIGOROVICI

N. Crevedia
Rugă; Fuit quondam (versuri)
Alegătorii și aleșii Județului Neamț în camera electivă a Moldovei — 1858.
Tilcuite (versuri)
Prietenie (?)
Ceahlăul
Via Domnului; Litanie lichidă (sonete)
Preludiul dragostei cu Agurița lui Nică Bistriceanu.
Clntecul plecărilor (tiradă)
Clopotarul
Ornic funeral; Pământ și bou (versuri)
Oameni stricați
Minois; Horă holdelor (versuri)
Ionaș al spatarului
Spre oaza vieței (versuri)
Arabescuri
Problema învățământului minoritar
Afrodita (antologie)
Tulai, Doamne! (antologie)
Se năruia Caraimanul...
Vizita Domnitorului Carol I în Piatra-N.

Folklor; Epigrame; Autori și cărți; Revista revistelor;
Simplă paranteză la un „interview”;

B A Z A R

Ad-strața: Ing. I. Ciupală, Str. Hurjui Pantelimon 60 Piatra-N.

Abonamentul 100 lei pe an

Tip. „RECORD” Piatra-N.